

PREDLOG
EVA: 2015-2030-0018
PRVA OBRAVNAVA

ZAKON O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O DEDOVANJU

I. UVOD

1. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM PREDLOGA ZAKONA

1.1 Ocena stanja

V Evropski uniji (v nadaljnjem besedilu: EU) nastaja zaradi prostega gibanja oseb vedno več situacij z mednarodnim elementom, ki so posledica selitve ljudi iz ene države članice v drugo. Tako približno 12,3 milijona državljanov držav članic EU trenutno živi v drugi državi članici.¹ V EU vsako leto umre približno 4,5 milijona ljudi, pri tem pa od 9 do 10 odstotkov, torej približno 450.000 dedovanj, vsebuje mednarodni element.

V primerih dedovanj z mednarodnim elementom prihaja do različnih težav in vprašanj, ki so posledica raznovrstnosti materialnopravnih ureditev posameznih držav in pravil o mednarodni pristojnosti ali pravu, ki se uporablja, predvsem glede organa, pristojnega za odločanje o mednarodnem dedovanju in razdrobljenosti zapuščine, ki je lahko posledica teh različnih pravil. Osebe, na katere preide premoženje umrle osebe in ki želijo uveljaviti svoje pravice v mednarodnem dedovanju, se pri tem srečujejo z velikimi težavami. Različna pravila dedovanja preprečujejo polno izvajanje pravice do zasebne lastnine, ki je v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča Evropskih skupnosti del temeljnih pravic, katerih spoštovanje zagotavlja to sodišče.²

Vedno bolj se v praksi kaže tudi potreba dedičev po enostavnem izkazovanju svojega dednopravnega položaja v drugi državi članici (najpogosteje z namenom prejema izplačil z zapustnikovih bančnih računov ali vpisa pravice na nepremičnini v določen register v državi članici).³ V tem pogledu je lahko za takega dediča prednost, če prejme uradno potrditev svojega statusa dediča v obliki verodostojne listine uradnega organa, s katero bo v drugi državi članici dokazal svoj status.⁴

1.1.1 Slovenska pravna ureditev

¹ Impact Assessment, SEC (2009) 411, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/09/st14/st14722-ad02.en09.pdf>, str. 5.

² Povzeto po obrazložitvenem memorandumu Predloga Uredbe (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju (UL L št. 201 z dne 27. 7. 2012, str. 107); http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com%282009%290154/_com_com%282009%290154_sl.pdf.

³ Na primer v Nemčiji sodišče izda listino oziroma potrdilo o dedovanju (nem. Erbschein) v nepravdnem postopku. Če se nemški banki predloži tuje potrdilo o dedovanju, banka ne prepozna pravne narave potrdila in pristojnega organa, ki je potrdilo izdal. Zato bo banka verjetno zahtevala predložitev dodatnega dokaza, da se zagotovi izplačilo dejanskemu dediču.

⁴ Dr. Tjaša Ivanc: Vpliv evropske uredbe o dedovanju na slovensko dedno pravo – nič novega ali leži kaj pod površino?, Pravna praksa, 2014, št. 9, str. 22.

Prehod premoženja umrle osebe na druge osebe, tj. dedovanje, v Republiki Sloveniji ureja Zakon o dedovanju⁵ (v nadaljnjem besedilu: ZD). Zakon je bil sprejet leta 1976, uporabljati pa se je začel 1. januarja 1977. ZD je bil kasneje noveliran le dvakrat, in sicer leta 1978 in leta 2001. Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o dedovanju⁶ (ZD-B) so bile v letu 2001 določbe ZD usklajene z Ustavo Republike Slovenije⁷ (v nadaljnjem besedilu: Ustava), odpravljene ali redakcijsko popravljene so bile zastarele in z novo ustavno ureditvijo pojmovno neusklajene zakonske določbe. Nekatere določbe ZD so bile novelirane tudi zaradi odločb Ustavnega sodišča (odl. U-I-3/93⁸ in odl. U-I-330/97-28⁹), ki sta razveljavili nekaj členov zakona.

ZD v prvem delu vsebuje materialnopravne določbe, v drugem delu pa ureja postopek v dednih zadevah. ZD v 1. členu določa, da za dedovanje v Republiki Sloveniji veljajo določbe tega zakona, če ni z drugim zakonom določeno drugače. Tako materialne in procesne določbe v okviru dednega prava vsebujejo poleg ZD še drugi predpisi (na primer Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku,¹⁰ Zakon o dedovanju kmetijskih gospodarstev,¹¹ Zakon o denacionalizaciji,¹² Zakon o pravnem postopku,¹³ Zakon o nepravdnem postopku¹⁴).

ZD v določenem obsegu ureja tudi dedovanje z mednarodnim elementom, ko določa postopek, kadar je za zapuščinsko obravnavo pristojen organ tuje države. Sicer pa se v primeru dedovanja s čezmejnimi učinkom uporabljajo določbe mednarodnega zasebnega prava, predvsem kolizijska pravila, ki povedo, katero pravo, domače ali tuje, je treba uporabiti za reševanje primerov, ki so povezani z več pravnimi redi. V Sloveniji področje mednarodnega zasebnega prava ureja Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku (v nadaljnjem besedilu: ZMZPP).

V Sloveniji ima osrednjo vlogo v zapuščinskem postopku sodišče, saj je zapuščinski postopek urejen kot sodni postopek, ki ga sodišče uvede po uradni dolžnosti v skladu s 164. členom ZD. Stvarne pristojnosti ZD neposredno ne določa – določa pa jo 99. člen Zakona o sodiščih¹⁵ (v nadaljnjem besedilu: ZS), v skladu s katerim so za zapuščinske zadeve pristojna okrajna sodišča.

Zapuščinsko sodišče izda sklep o dedovanju – meritorno odločitev, s katero zaključi zapuščinsko obravnavo. V sklepu sodišče ugotovi, kakšen je obseg zapuščine, in razglasi dediče in volilnojemnike ter druge osebe, ki so pridobile pravico do zapuščine. Sklep torej dokazuje status in pravice upravičencev. Sklep o dedovanju ne vsebuje nobenega izpolnitvenega oziroma dajatvenega izreka. Osebe, katerih pravice so ugotovljene v pravnomočnem sklepu o dedovanju, morajo same poskrbeti za to, da pridejo do teh pravic.

⁵ Uradni list SRS, št. 15/76, 23/78, Uradni list RS, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ in 31/13 – odl. US.

⁶ Uradni list RS, št. 67/01.

⁷ Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121, 140, 143, 47/13 – UZ148 in 47/13 – UZ90, 97, 99.

⁸ Uradni list RS, št. 40/94.

⁹ Uradni list RS, št. 117/00.

¹⁰ Uradni list RS, št. 56/99 in 45/08 – ZArbit.

¹¹ Uradni list RS, št. 70/95, 54/99 – odl. US in 30/13.

¹² Uradni list RS, št. 27/91-I, 56/92 – odl. US, 13/93 – odl. US, 31/93, 24/95 – odl. US, 20/97 – odl. US, 23/97 – odl. US, 65/98, 76/98 – odl. US, 66/00, 66/00 – ORZDen27, 11/01 – odl. US, 54/04 – ZDoh-1 in 18/05 – odl. US.

¹³ Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US in 10/14 – odl. US.

¹⁴ Uradni list SRS, št. 30/86 in 20/88 – popr., Uradni list RS, št. 87/02 – SPZ in 77/08 – ZDZdr.

¹⁵ Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12 – ZSPDLSL-S, 63/13 in 17/15.

V Sloveniji na področju pravosodja praviloma ne sprejemamo posebnih izvedbenih predpisov za implementacijo evropskih procesnih uredb v nacionalno pravo. Če pa že, kot na primer od 42.a do 42.c člen Zakona o izvršbi in zavarovanju¹⁶ (v nadaljnjem besedilu: ZIZ), gre praviloma za uveljavljanje izvedbenega predpisa po začetku uporabe akta EU, na katerega se nanaša, in za parcialno, ne pa celovito urejanje implementacije v slovensko pravo.¹⁷ Zaradi takega minimalističnega pristopa k implementaciji uredb je v Sloveniji pogosto treba po analogiji uporabljati veljavna pravna pravila, ki urejajo podobna pravna razmerja, da bi zapolnili pravne praznine. Analogna uporaba pravnih pravil včasih privede tudi do rezultatov, ki so v nasprotju z določbami uredb.¹⁸ V takih primerih določbe pravnih aktov EU prevladajo nad določbami nacionalnega prava.

1.1.2 Pravo Evropske unije

Z namenom harmonizacije pravil mednarodnega zasebnega prava sta Evropski parlament in Svet EU sprejela Uredbo (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju (v nadaljnjem besedilu: Uredba (EU) št. 650/2012).¹⁹ Ta je v celoti zavezujoča in je začela veljati 17. avgusta 2012. Njene prehodne določbe določajo, da se uporablja za dedovanje po osebah, ki umrejo 17. avgusta 2015 ali po tem datumu. Uredba (EU) št. 650/2012 velja za vse države članice, razen za Irsko, Dansko in Veliko Britanijo. Iz uvodnih določb (82. in 83. točka) k Uredbi (EU) št. 650/2012 namreč izhaja, da navedene države ne sodelujejo pri sprejetju te uredbe, saj zanje ni zavezujoča in se zanje tudi ne uporablja. Za zapuščinske postopke se bodo zato v teh treh državah članicah še naprej uporabljala le nacionalna pravila.

Danska ima – skladno s členom 1 in 2 Protokola št. 22 o stališču Danske, Uradni list Evropske unije C 115, 9. maja 2008, ki je priložen Pogodbi o Evropski uniji in Pogodbi o delovanju Evropske unije²⁰ – možnost neuporabe evropske regulative na področjih pravosodja in notranjih zadev. Po referendumu leta 1992, na katerem so prebivalci Danske zavrnili sprejem Maastrichtske pogodbe, ima Danska možnost, da ne sodeluje na štirih področjih skupne evropske politike: evropska monetarna unija, skupna varnostna in obrambna politika, pravosodje in notranje zadeve ter državljanstvo EU. S temi spremembami oziroma izključitvami so Danci leta 1993 na drugem referendumu pogodbo potrdili. Zaradi tega se Uredba (EU) št. 650/2012 na Danskem ne uporablja.

Irsko in Združeno kraljestvo – skladno s členoma 1 in 2 Protokola št. 21 o stališču Združenega kraljestva in Irske glede območja svobode, varnosti in pravice, Uradni list Evropske unije C 115, 9. maja 2008, ki je priložen Pogodbi o Evropski uniji in Pogodbi o delovanju Evropske unije – ne sodelujeta pri sprejemanju evropske zakonodaje na področjih svobode, varnosti in pravosodja. Obe državi imata pravico, da se za vsak primer posebej v treh mesecih odločita, ali bi pristopili.

V primeru Uredbe (EU) št. 650/2012 je bilo več razlogov, zakaj državi nista pristopili. Eden izmed njih so velike razlike med pravnimi sistemi. Irsko in Združeno kraljestvo imata namreč nekaj institutov, ki jih ostali pravni redi v EU ne poznajo in ki pri sprejemanju Uredbe (EU) št. 650/2012 niso bili upoštevani. V nekaterih državah članicah so najbolj moteče tako imenovane določbe »clawback«, ki zahtevajo, da se darila, namenjena za primer smrti, vštejejo

¹⁶ Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 93/07, 37/08 – ZST-1, 45/08 – ZArbit, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US in 54/15.

¹⁷ Prav nasprotno je na primer v Nemčiji, kjer se ob uveljavitvi vsake nove evropske procesne uredbe sprejeme poseben izvedbeni zakon, ki celovito ureja implementacijo v nacionalno pravo.

¹⁸ Povzeto po Čezmejna izvršba v EU, GV Založba, Ljubljana 2010, str. 312 in 313.

¹⁹ Uradni list Evropske unije št. 201/107 z dne 27. 7. 2012, str. 107.

²⁰ Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije UL C 326, 26. 10. 2012, str. 1.

v dediščino. Predvsem je to problematično pri darilih v dobrodelne namene in pri skladih. Problem pa se pojavi tudi pri opredelitvi pojma običajno prebivališče, ki je glavna navezna okoliščina za določitev pristojnosti in prava.²¹

Uredba je sekundarni pravni akt EU in se uporablja neposredno – norme pravnega reda EU postanejo del pravnega reda držav članic brez posredovanja nacionalnega zakonodajnega ali drugega organa. Kljub temu so izjemoma in v zelo omejenem obsegu dovoljene ali celo nujne nadaljnje zakonodajne (izvršilne) aktivnosti, kadar uredba izrecno pooblašča državo članico, da sprejeme izvršilne predpise. Pravni red EU tudi ne dovoljuje delnega izvajanja določb uredb. To pomeni, da države članice ne smejo sprejemati pravnih aktov, ki bi bili v nasprotju z vsebino uredbe oziroma bi njeno vsebino povzemali, čeprav dobesedno. Vendar tudi tu obstaja izjema – države članice namreč lahko pri sprejemanju aktov, ki zagotavljajo učinkovito izvajanje določb uredbe na nacionalni ravni, povzamejo dele besedil uredb, vendar samo toliko, kolikor je to potrebno za zagotavljanje notranje doslednosti in usklajenosti besedila pravnega akta ter razumljivosti vsebine pravnega akta za uporabnike.²²

Uredba (EU) št. 650/2012 združuje določbe o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, ter priznavanju in izvrševanju odločb. Sprejemljivost in izvrševanje javnih listin, izdanih v dednih zadevah, v vseh državah članicah se nanašata tako na dokazno moč listin kot tudi na uvedbo avtonomnega pojma verodostojne listine, ki ga Uredba (EU) št. 650/2012 razlaga v obsegu vprašanj glede pristojnosti listine, glede zahtev obličnosti za listino, pooblastila organa, ki sestavi listino, in postopka, po katerem se listino sestavi.²³

Uredba (EU) št. 650/2012 v praksi prinaša veliko novost pri določitvi pristojnosti v zvezi z dedovanjem nepremičnin. 79. člen ZMZPP in 179. člen ZD določata, da je za obravnavo nepremične zapuščine slovenskega državljana izključno pristojno sodišče Republike Slovenije, če je ta zapuščina v Republiki Sloveniji. Uredba (EU) št. 650/2012, katere namen je doseči, da se o celotni zapuščini zapustnika odloča na enem mestu, v enem zapuščinskem postopku, kot temeljno pravilo o pristojnosti v 4. členu določa, da je za odločanje o celotnem dedovanju pristojno sodišče države članice, v kateri je imel zapustnik ob smrti običajno prebivališče. Uredba (EU) št. 650/2012 v 23.č točki uvodnih določb pojasnjuje koncept običajnega prebivališča. V večini primerov bo sodišče, ki bo vodilo zapuščinski postopek, uporabilo svoje pravo.

Uredba (EU) št. 650/2012 prinaša tudi vzajemno priznavanje odločb, izdanih v državah članicah v dednih zadevah, ne glede na to, ali so bile takšne odločbe izdane v pravnem ali nepravdnem postopku. Postopek priznavanja temelji na sistemu iz Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah²⁴ (v nadaljnjem besedilu: Uredba (EU) št. 44/2001), kar se kaže na primer v avtomatičnem priznavanju in razglasitvi izvršljivosti na predlog zainteresiranih strank. Uredba (EU) št. 650/2012 torej ohranja postopek eksekvatures.

Izraz »sodišče« v skladu z Uredbo (EU) št. 650/2012 obsega vsak sodni organ in vse druge organe in pravne strokovnjake, pristojne za dedne zadeve, ki izvajajo sodno funkcijo ali delujejo na podlagi pooblastil, ki jih nanje prenese sodni organ, ali pod nadzorom sodnega organa, če ti drugi organi ali pravni strokovnjaki zagotavljajo jamstva glede svoje nepristranskosti in pravice

²¹ Miran Grom: Zelena knjiga o dedovanju in oporokah in Uredba Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju (diplomsko delo), Maribor 2012, str. 15.

²² Povzeto po Nomotehničnih smernicah, druga, spremenjena in dopolnjena izdaja 2008, Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo, Ljubljana 2008, str. 167 in 168.

²³ Dr. Tjaša Ivanc: Vpliv evropske uredbe o dedovanju na slovensko dedno pravo – nič novega ali leži kaj pod površino?, Pravna praksa, 2014, št. 9, str. 22.

²⁴ UL L 12, 16. 1. 2001, str. 1.

strank do zaslišanja. Pojem sodišča se uporablja v širokem pomenu in zajema tudi druge organe, ki spadajo v pristojnost sodišč, zlasti po pooblastilu, vključuje pa predvsem notarje in sodne uradnike. Pod pojem sodišče spadajo vsi organi, tudi notarji, katerih odločbe, ki jih izdajo, so lahko po pravu države članice, v kateri delujejo, predmet pritožbe in imajo podobno veljavo in učinek kot odločba sodnega organa glede iste zadeve. Tako široka opredelitev omogoča uporabo izraza »sodišče« za različne sisteme sodelovanja drugih organov in pravnih strokovnjakov v zapuščinskem postopku.²⁵

Ker je za vsakega dediča zelo pomembno, da v najkrajšem času in nemoteno pridobi pravice, ki mu pripadajo na podlagi dedovanja, oziroma da brez nepotrebnih nadaljnjih formalnosti prevzame posest nad stvarmi, ki sestavljajo zapuščino, morajo imeti državljani držav članic možnost, da njihova država članica, če je to potrebno, sprejme nacionalni predpis, ki omogoča izvajanje uredbe v tej državi članici.²⁶

Da bi omogočili hitro urejanje mednarodnega dedovanja, se je z Uredbo (EU) št. 650/2012 uvedlo evropsko potrdilo o dedovanju. Potrdilo velja kot dokaz o statusu dediča v vseh državah članicah in vzpostavlja izpodbojno domnevo, da je vsebina listine resnična. Evropsko potrdilo o dedovanju samo po sebi ni izvršilni naslov. Predpostavlja se, da odraža elemente, ki so bili ugotovljeni po pravu, ki se uporablja za dedovanje, ali po katerem koli drugem pravu, ki se uporablja za posamezne elemente. S potrdilom je varovana dobra volja tretjega, ki je izplačal plačilo ali predal zapuščino osebi, ki je v potrdilu navedena kot upravičena, da prejme tako plačilo ali premoženje kot dedič ali volilnojemnik (69. člen Uredbe (EU) št. 650/2012). Dobrovernost se varuje tudi v primeru, ko se tretja oseba zanaša na to, da so informacije, navedene v potrdilu, točne, in ko tretja oseba kupi ali prejme premoženje od osebe, ki je v potrdilu navedena kot upravičena, da s tem premoženjem razpolaga.

Evropsko potrdilo o dedovanju je standardizirana oblika potrdila, s katero se dokazujejo:

- status in/ali pravice posameznega dediča oziroma volilnojemnika, navedenega v evropskem potrdilu o dedovanju, in njegovi deleži na zapuščini;
- dodelitev določenega premoženja, ki je del zapuščine, dediču oziroma dedičem oziroma volilnojemniku oziroma volilnojemnikom, navedenemu oziroma navedenim v evropskem potrdilu o dedovanju;
- pooblastila osebe, navedene v evropskem potrdilu o dedovanju, za izvrševanje oporoke ali upravljanje zapuščine (63. člen Uredbe (EU) št. 650/2012).

Učinek evropskega potrdila dedovanju je v vseh državah članicah enak, kar bo zagotavljalo pravno varnost. Organi, ki so pristojni za dedovanje v skladu z Uredbo (EU) št. 650/2012 (64. člen), evropska potrdila izdajajo na predvidenih obrazcih. Uporaba evropskega potrdila o dedovanju je neobvezna in ne nadomešča nacionalnih potrdil.

Evropsko potrdilo o dedovanju predstavlja veljavno listino za vpis zapuščine v register države članice. Izdaja se na zahtevo upravičene osebe, to je dediča, volilnojemnika z neposrednimi pravicami v dedni zadevi in izvršitelja oporoke ali upravitelja zapuščine. Organ izdajatelj izda potrdilo, ko so elementi, ki jih je treba potrditi, ugotovljeni po pravu, ki se uporablja za

²⁵ Dr. Tjaša Ivanc: Vpliv evropske uredbe o dedovanju na slovensko dedno pravo – nič novega ali leži kaj pod površino?, Pravna praksa, 2014, št. 9, str. 22.

²⁶ Problematičnost čezmejnega dokazovanja statusa dediča, volilnojemnika ali drugih upravičencev ponazarja tudi naslednji primer: nemški državljan je materi, bratu in sestri med drugim premoženjem zapustil tudi nepremičnino v Franciji, ki jo dediči želijo prodati. Nemško sodišče izda javno listino »Erbschein«, ki se posreduje francoskemu notarju, pooblaščenemu za prodajo. Notar sestavi notarski zapis o lastništvu dedičev nepremičnine. V tem notarskem zapisu je na podlagi francoskega prava določil deleže dedičev, ki se razlikujejo od dednih deležev, določenih v nemški listini. Gre za primer podvajanja izdanih potrdil. Devaux, A.: The European Regulation on Succession of July 2012 – A Path towards the End of the Succession Conflicts of Law in Europe, or not?, <http://ssrn.com/abstract=2230663> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2230663>, str. 18.

dedovanje, ali po katerem koli drugem pravu, ki se uporablja za posamezne elemente. Uredba (EU) št. 650/2012 določa tudi vsebino potrdila (68. člen).

Dokazni učinek potrdila se kaže v domnevi, da evropsko potrdilo o dedovanju točno odraža elemente, ki so bili ugotovljeni po pravu, ki se uporablja za dedovanje. Za dediča, volilnojemnika, izvršitelja oporoke ali upravitelja zapuščine, ki so navedeni v potrdilu, se predpostavlja, da imajo tak status in/ali pravice ali pooblastila, kot so navedeni v potrdilu, in da ni nobenih drugih pogojev in/ali omejitev v zvezi s temi pravicami ali pooblastili, razen tistih, ki so navedeni v potrdilu (69. člen Uredbe (EU) št. 650/2012).

Uredba (EU) št. 650/2012 določa pogoje, na podlagi katerih se lahko zahteva poprava, sprememba ali razveljavitev potrdila (71. člen Uredbe (EU) št. 650/2012).²⁷

Za njegov lažji pretok v EU je bil sprejet enoten obrazec evropskega potrdila o dedovanju. V državi članici pristojnega organa se status dedičev in pooblastila upravitelja zapuščine ali izvršitelja oporoke dokazuje po nacionalnem postopku.²⁸

1.2 Razlogi za sprejem predloga zakona

Sprejem zakona je potreben zaradi učinkovitega izvajanja Uredbe (EU) št. 650/2012, ki se uporablja za dedovanje po osebah, ki so umrle 17. avgusta 2015 ali kasneje.

Predlagatelj se je prav tako odločil, da v predlog zakona, poleg rešitev, povezanih z ureditvijo iz Uredbe (EU) št. 650/2012, vključi nekatere manjše spremembe oziroma dopolnitve, ki so se ob izvajanju veljavne ureditve pokazale za potrebne. Te so natančneje predstavljene v okviru predstavitve poglobljenih rešitev predloga zakona.

2. CILJI, NAČELA IN POGLABITNE REŠITVE PREDLOGA ZAKONA

2.1 Cilji

Glavni cilj predloga zakona je omogočiti učinkovito izvajanje Uredbe (EU) št. 650/2012, predvsem določitev pristojnega organa za njeno izvajanje, ki bo omogočila hitrejše in enostavnejše dedovanje z mednarodnim elementom.

2.2 Načela

Predlog zakona temelji na enakih načelih kot veljavni ZD.

2.3 Pogloblitve rešitve

Za to, da bo izvajanje Uredbe (EU) št. 650/2012 čim bolj učinkovito, se s predlogom zakona določajo pristojni organi in postopek v zvezi z evropskim potrdilom o dedovanju, pristojnost organov Republike Slovenije za odločanje o zadevah po Uredbi (EU) št. 650/2012 in postopek prilagoditve stvarnih pravic druge države članice Evropske unije pravu Republike Slovenije.

²⁷ Dr. Tjaša Ivanc: Vpliv evropske uredbe o dedovanju na slovensko dedno pravo – nič novega ali leži kaj pod površino?, Pravna praksa, 2014, št. 9, str. 22.

²⁸ Povzeto po obrazložitvenem memorandumu Predloga Uredbe (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju (UL L št. 201 z dne 27. 7. 2012, str. 107); http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com%282009%290154_/com_com%282009%290154_sl.pdf.

Glede na to, da v skladu z veljavno ureditvijo v Republiki Sloveniji o dedovanju odločajo krajevno pristojna okrajna sodišča, je predlagano, da so za izdajo evropskega potrdila o dedovanju po Uredbi (EU) št. 650/2012 pristojna ta sodišča. Zapuščinsko sodišče, ki bo torej odločalo v zapuščinskem postopku, bo pristojno tudi za izdajo tega potrdila. Takšna ureditev je edina smiselna in Republika Slovenija je v notifikaciji v skladu s točko (c) prvega odstavka 78. člena Uredbe (EU) št. 650/2012 Evropski komisiji sporočila, da je v Republiki Sloveniji za izdajo evropskega potrdila o dedovanju pristojno okrajno sodišče, ki je odločalo v zapuščinskem postopku.

V zvezi z evropskim potrdilom o dedovanju je nadalje predlagano:

- da o zahtevi za popravek, spremembo ali razveljavitvev evropskega potrdila o dedovanju iz 71. člena Uredbe (EU) št. 650/2012 odloči zapuščinsko sodišče (glej obrazložitev k 227.c členu);
- da lahko zoper sklep, s katerim sodišče odloči o zahtevi za izdajo evropskega potrdila o dedovanju v skladu s 67. členom Uredbe (EU) št. 650/2012, zoper sklep o popravku evropskega potrdila o dedovanju, o spremembi evropskega potrdila o dedovanju in o razveljavitvi evropskega potrdila o dedovanju po 71. členu Uredbe (EU) št. 650/2012 upravičene osebe iz 72. člena te iste uredbe vložijo pritožbo v 30 dneh od vročitve, pri čemer pritožba ne zadrži izvršitve (glej obrazložitev k 227.č členu);
- da zahtevi za začasen odlog učinkov evropskega potrdila o dedovanju iz 73. člena Uredbe (EU) št. 650/2012 odloči zapuščinsko sodišče, da lahko zoper sklep, s katerim sodišče odloči o tej zahtevi, upravičene osebe iz 72. člena Uredbe (EU) št. 650/2012 vložijo pritožbo pri zapuščinskem sodišču v 30 dneh od vročitve, pri čemer pritožba ne zadrži izvršitve (glej obrazložitev k 227.d členu).

Glede evropskega potrdila o dedovanju, ki ga bo izdal pristojen organ v drugi državi članici v skladu z Uredbo (EU) št. 650/2012, je predlagano, da ima v primerih, ko je za vpis pravice na nepremičnini ali premičnini v zemljiško knjigo ali drugo evidenco ali register pristojno sodišče ali drug organ Republike Slovenije, lastnost sklepa o dedovanju in da se šteje kot listina, ki je podlaga za takšen vpis. Postopek vpisa v zemljiško knjigo ali drugo evidenco ali register pa se ne začne po uradni dolžnosti, temveč na zahtevo stranke, katere pravica se v skladu z evropskim potrdilom o dedovanju vpiše v zemljiško knjigo ali drugo evidenco ali register. Več o predlagani ureditvi v obrazložitvi k 227.e členu.

Če bo treba po 31. členu Uredbe (EU) št. 650/2012 odločiti o prilagoditvi stvarne pravice, bo v skladu s predlagano ureditvijo (227.f člen) o tem na predlog osebe, ki uveljavlja takšno stvarno pravico, ki je pravo Republike Slovenije ne pozna, v nepravdnem postopku odločilo okrajno sodišče, na območju katerega se nahaja predmet zapuščine ali večina predmetov zapuščine, glede katerih se uveljavlja takšna stvarna pravica. Sklep o prilagoditvi stvarnih pravic bo skupaj z evropskim potrdilom o dedovanju podlaga za vpis stvarnih pravic v zemljiško knjigo ali drugo evidenco ali register.

Glede na 19. člen Uredbe (EU) št. 650/2012 je v 227.g členu predlagano, da v primeru, ko po Uredbi (EU) št. 650/2012 o dedovanju odloča pristojni organ druge države članice, o zahtevi za začasne ukrepe in zavarovanje zapuščine v Republiki Sloveniji odloči pristojno okrajno sodišče po določbah ZD ali pristojno okrajno sodišče po določbah ZIZ.

Glede na to, da po Uredbi (EU) št. 650/2012 uporaba evropskega potrdila o dedovanju ni obvezna, se bo lahko stranka še vedno poslužila postopka razglasitve izvršljivosti (43. člen Uredbe (EU) št. 650/2012 in naslednji) in tudi postopka priznanja odločbe (od 39. do 42. člen Uredbe (EU) št. 650/2012) za uporabo v drugi državi članici. V zvezi s tem je v predlogu zakona predlagano:

- 227.h člen: zahteva za razglasitev izvršljivosti odločbe, javne listine in sodne poravnave, izdane, sestavljene oziroma sklenjene v drugi državi članici in izvršljive v tej državi, se v Republiki Sloveniji vložijo pri okrožnem sodišču, ki je krajevno pristojno v skladu s 45. členom Uredbe (EU) št. 650/2012, ki o zahtevi tudi odloči;
- 227.i člen: o ugovoru zoper sklep o razglasitvi izvršljivosti po 50. členu Uredbe (EU) št. 650/2012 odloča sodišče, ki je izdalo sklep o razglasitvi izvršljivosti, v senatu treh sodnikov; predlagana je določitev roka za odgovor, in sicer 30 dni od vročitve ugovora, po vzoru ZMZPP pa – tudi če je odločitev o ugovoru odvisna od spornih dejstev – odloči sodišče po opravljenem naroku;
- 227.j člen: predlagana je ureditev glede pritožbe zoper sklep o ugovoru, in sicer se vložijo v 30 dneh od vročitve sklepa, o njej pa odloči Vrhovno sodišče Republike Slovenije, pri čemer pritožba ne zadrži izvršitve sklepa.

V predlog zakona so vključene tudi nekatere rešitve, ki niso povezane z ureditvijo iz Uredbe (EU) št. 650/2012, izhajajo pa iz potreb, ki so se pokazale pri izvajanju veljavnega zakona, ali iz odločitev Ustavnega sodišča Republike Slovenije. Večinoma so jih predlagali nekateri državni organi, sodišča in drugi predstavniki strokovne javnosti oziroma izhajajo iz odločitev Ustavnega sodišča Republike Slovenije. V predlog zakona so tako vključene spremembe in dopolnitve 6., 9., 128., 129., 130., 137., 180., 182., 183 in 225. člena veljavnega ZD, nova 142.a in 142.b člen ter ureditev dedovanja istospolnih partnerjev.

Predlagane spremembe in dopolnitve 128. člena ZD izhajajo iz veljavne ureditve omejitve dedovanja premoženja zapustnika, ki je užival pomoč v skladu s predpisi o socialnem varstvu. Omejitev dedovanja, kot je določena v ZD, je od leta 2013 dalje dopolnjena z ureditvijo v 39. členu²⁹ Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialnovarstvenih prejemkih.³⁰ Ne glede na to, da je navedena ureditev določena (zaenkrat) v prehodni določbi Zakona o socialnovarstvenih prejemkih, predlagatelj ocenjuje, da je primerneje, da ureditev višine posameznih vrst pomoči, do katere se izvede omejitev dedovanja, ostane v zakonu, ki te pomoči ureja. Gre za predpis, ki se sproti prilagaja spremenjenim socialnim razmeram v državi, zato je prav, da tudi ta vsebina ostane urejena v tem zakonu. Seveda pa bo treba ob prvi naslednji spremembi Zakona o socialnovarstvenih prejemkih to vsebino ustrezno urediti v materialni določbi navedenega zakona, saj ne sodi v prehodni režim posameznega zakona. To bo Vlada Republike Slovenije storila že letos, saj je v Normativnem programu dela vlade za leto 2016 namreč načrtovan sprejem predloga sprememb in dopolnitev Zakona o socialnovarstvenih prejemkih v mesecu juniju 2016.

²⁹ V 39. členu Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialnovarstvenih prejemkih (Uradni list RS, št. 99/13) je glede omejitve dedovanja določeno:

»(1) Ne glede na določbe 128. in 129. člena Zakona o dedovanju (Uradni list SRS, št. 15/76 in 23/78, Uradni list SRS/I, št. 17/91 – ZUDE, Uradni list RS, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 82/94 – ZN-B, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C in 31/13 – odl. US) se do nove ureditve omejitve dedovanja premoženja zapustnika, ki je užival pomoč v skladu s predpisi o socialnem varstvu, dedovanje zapustnikovega premoženja omeji do višine 2/3 prejetih sredstev, ki jih je zapustnik prejel iz naslova varstvenega dodatka, oprostitve plačil socialnovarstvenih storitev in prispevka k plačilu sredstev, namenjenih za plačilo oziroma doplačilo pravic družinskega pomočnika.

(2) Ne glede na določbe 128. in 129. člena Zakona o dedovanju (Uradni list SRS, št. 15/76 in 23/78, ter Uradni list RS, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 82/94 – ZN-B, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C in 31/13 – odl. US) se do nove ureditve omejitve dedovanja premoženja zapustnika, ki je užival pomoč v skladu s predpisi o socialnem varstvu, za prejeto denarno socialno pomoč dedovanje zapustnikovega premoženja ne omeji, če je zapustnik to pomoč prejel za 12 mesecev ali manj.

(3) Če je zapustnik pomoč iz prejšnjega odstavka prejel za več kot 12 mesecev, se dedovanje zapustnikovega premoženja omeji do višine prejete pomoči, zmanjšane za 12 najvišjih mesečnih zneskov, nato pa zmanjšane še za 1/3 od preostalih mesečnih zneskov prejete pomoči.

(4) Ne glede na določbo 128. člena Zakona o dedovanju (Uradni list SRS, št. 15/76 in 23/78, ter Uradni list RS, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 82/94 – ZN-B, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C in 31/13 – odl. US) se do nove ureditve omejitve dedovanja premoženja zapustnika, ki je užival pomoč v skladu s predpisi o socialnem varstvu, za prejeto izredno denarno socialno pomoč iz 33., 34.a in 34.b člena zakona, dedovanje zapustnikovega premoženja ne omeji.

³⁰ Uradni list RS, št. 99/13.

Ne glede na navedeno pa je treba temu ustrezno prilagoditi določbe 128. člena ZD tako, da jasno odkažejo na ureditev v Zakonu o socialnovarstvenih prejemkih in upoštevajo, da po tej ureditvi država oziroma občina ne uveljavljata omejitve dedovanja do celotne vrednosti dane pomoči, ki sta jo za časa življenja namenili zapustniku. Poleg navedenega pa je na pobudo združenj občin v predlogu zakona predlagano, da se tudi plačilo zapustnikovega pogreba uveljavlja v okviru instituta omejitve dedovanja.

Namen dopolnitve 129. člena ZD je oblikovati rešitev, po kateri bi se država in občine – ki se želijo odpovedati pravici do povračila pomoči, ki jo je iz njihovih proračunov prejemal zapustnik po predpisih o socialnem varstvu – izognile težavam, do katerih pogosto prihaja v teh primerih. Republika Slovenija ali občina na podlagi omejitve dedovanja namreč pogosto postane lastnica zelo majhnih deležev nepremičnin, kar pomeni, da z njimi težko razpolaga. V predlogu zakona je zato predlagano, da se lahko tako Republika Slovenija kot občina odpovesta dedovanju tudi v primeru, če bi premoženje, ki bi postalo lastnina Republike Slovenije ali občine, pomenilo obremenitev za državo ali občino oziroma bi z njegovim upravljanjem ali posli razpolaganja imeli nesorazmerne stroške. Druga dopolnitev 129. člena ZD pa je povezana s položajem zunajzakonskega partnerja v primeru, da je zapustnik prejemal pomoč v skladu s predpisi o socialnem varstvu. Predlagano je, da se položaj zunajzakonskega partnerja zapustnika izenači s položajem zapustnikovega zakonca, kar pomeni, da tudi njemu, če je sam potreben pomoči, vrednosti pomoči, ki jo je prejemal zapustnik in do katere bi bilo treba omejiti dedovanje, ni treba vračati. Ni namreč nobenega utemeljenega razloga za njuno različno obravnavanje. S tretjo dopolnitvijo pa se dodaja določba, ki Republiki Sloveniji in občinam daje možnost, da v treh mesecih potem, ko so bile obveščene o uvedenem dedovanju po zapustniku, ki je iz njihovih proračunov prejemal pomoč po predpisih o socialnem varstvu, sporočijo, ali se odpovedujejo pravici do povrnitve dane pomoči.

Veljavni ZD dopušča sklenitev sporazuma o vnaprejšnji odpovedi dedovanju le med zapustnikom in njegovim potomcem. Notarska zbornica Slovenije je opozorila, da notarji pri svojem delu ugotavljajo, da je takšna ureditev glede na želje in potrebe strank zastarela in ne sledi potrebam in interesom ljudi v današnjem času. Veliko je primerov, ko se zakonca poročita (ali zaživita v zunajzakonski skupnosti), potem ko je za vsakim od njiju že ena ali več zakonskih zvez (ki so prenehale bodisi z razvezo zakonske zveze bodisi zaradi smrti zakonca), vsak od njiju ima svoje otroke, skupnih otrok pa nimata. Za primer smrti oba izrecno ne želita, da bi bil dedič po njiju preživeli zakonec ali zunajzakonski partner, temveč izključno njuni potomci. Če s premoženjem ne želita razpolagati že za časa življenja in s tem omejevati sama sebe, bi svoj legitimen interes lahko uresničila z odpovedjo nevedenemu dedovanju po zakoncu (partnerju), česar pa veljavna ureditev ne omogoča. Predlagatelj zakona se, tudi upoštevaje povsem drugačno pojmovanje zasebne lastnine, ki se je od časa sprejema ZD v letu 1976 močno spremenila, strinja s tem, da je čas, da se možnost uporabe sporazuma o odpovedi nevedenemu dedovanju razširi na zakonca oziroma zunajzakonska partnerja. S predlagano dopolnitvijo 137. člena ZD se zato razširja možnost sklepanja sporazuma o odpovedi nevedenemu dedovanju na zakonce. Glede na predlagan 4.a člen zakona (2. člen predloga zakona) bo to veljalo tudi za zunajzakonska partnerja in partnerja iz registrirane in neregistrirane istospolne partnerske skupnosti.

Kljub temu da je bil z Zakonom o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju³¹ (v nadaljnjem besedilu: ZFPPIPP), ki se je začel uporabljati 1. oktobra 2008, na novo uveden institut stečaj zapuščine, in kljub temu da so bile za primere, ko zapuščina brez dedičev postane last Republike Slovenije, določbe tega instituta z novelo

³¹ Uradni list RS, št. 126/07.

ZFPPIPP (ZFPPIPP-E)³² leta 2013 še dopolnjene, v praksi še vedno prihaja do težav. Ko Republika Slovenija postane lastnica zapuščine, odgovarja za zapustnikove dolgove do višine vednosti podedovanega premoženja. Dedovanje se uvede s trenutkom zapustnikove smrti, do zaključka zapuščinskega postopka pa lahko preteče več let. V tem času se lahko dejansko stanje, predvsem zapustnikovih premičnin, navedenih v smrtovnici, zaradi odtujitev, prodaje ali dviga zapustnikovih sredstev z bančnega računa močno razlikuje od dejanskega stanja glede teh predmetov v trenutku, ko sodišče izda zapuščinski sklep. Čeprav je Republika Slovenija lastnica tega premoženja, z njim ne more razpolagati in iz njega poplačati morebitnih zapustnikovih upnikov. Ker odgovarja do višine »prevzetega« premoženja, ki ga v določenih primerih sploh ne more dejansko prevzeti, in ne z dejansko prevzetim premoženjem, je možno, da je Republika Slovenija zaradi takšnega lastništva tudi oškodovana.

Zato se predlaga sprememba ureditve (predlagana nova 142.a člen in 142.b člen) tako, da se prenaša možnost zahteve prenosa zapuščine brez dedičev v stečajno maso brez dedičev in možnost vložitve predloga za začetek stečaja zapuščine brez dedičev z Republike Slovenije na zapustnikove upnike. Ti imajo namreč interes, da se poplačajo iz zapustnikovega premoženja. Sodišče bo po predlagani ureditvi obvestilo Republiko Slovenijo in znane upnike o zapuščini brez dedičev in objavilo oklic neznanim upnikom. Vsi upniki bodo lahko nato v šestih mesecih po prejemu obvestila o zapuščini brez dedičev oziroma od objave oklica zahtevali, da se zapuščina brez dedičev prenese v stečajno maso zapuščine brez dedičev, ter vložili predlog za začetek njenega stečaja in na ta način prišli do poplčila svoje terjatve. Če v primeru zapuščine brez dedičev ni upnikov ali ti ne bodo predlagali stečaja zapuščine, bo zapuščina postala last Republike Slovenije, ki pa za (morebitne) zapustnikove dolgove ne bo odgovarjala.

Predlagane dopolnitve in spremembe 180., 182. in 183. člena ZD so vse povezane z vsebino smrtovnice. Smrtovnica je javna listina s podatki o smrti določene osebe in drugimi podatki, ki so pravno relevantni za obravnavanje zapuščine umrle osebe. Smrtovnica se sestavi na podlagi podatkov, ki so navedeni v 180. členu ZD, s predlogom pa se ti podatki dopolnjujejo z nekaterimi novimi podatki. V 182. členu ZD so določeni podatki, ki se vpisujejo v smrtovnico, s predlogom pa se tudi ta nabor podatkov dopolnjuje z novimi. Po predlogu za dopolnitev 183. člena se v smrtovnici poleg podatka o tem, ali je zapustnik pred smrtjo prejemal denarno socialno pomoč, navede tudi, ali je užival pomoč v skladu s predpisi o socialnem varstvu, kdo je bil izplačevalec in skupni znesek izplačane pomoči. Predlagano je tudi, naj matičar v smrtovnico prav tako vpiše podatke iz evidenc, ki jih izvirno vodijo upravne enote (npr. evidenca registriranih vozil, evidenca o izdanih orožnih listinah).

S predlagano spremembo 225. člena ZD se vrednost zapuščine iz tretjega odstavka tega člena, izražena v tolarjih, spreminja v vrednost, izraženo v eurih, v višini denarne terjatve iz 443. člena ZPP, ki definira spore majhne vrednosti, s spremembo 6. člena ZD pa se odpravlja očitna tiskarska napaka v besedilu zakona.

Predlagana je tudi določba, s katero se predlaga ureditev dedovanja partnerjev iz istospolne partnerske skupnosti, tako registrirane kot tudi neregistrirane. Ustavno sodišče je v odločbi št. U-I-425/06 z dne 2. julija 2009 (Uradni list RS, št. 55/09) ugotovilo, da ureditev zakonitega dedovanja po 22. členu Zakona o registraciji istospolne partnerske skupnosti³³ (v nadaljnjem besedilu: ZRIPS) ni v skladu z Ustavo, ker partnerje iz registrirane istospolne partnerske skupnosti pri uresničevanju pravice do dedovanja kot temeljne človekove pravice obravnava diskriminatorno glede na zakonce oziroma zunajzakonske partnerje, in sicer zgolj na temelju spolne usmerjenosti kot ene od osebnih okoliščin. 22. člen ZRIPS namreč v prvem odstavku določa, da ima v primeru partnerjeve smrti preživeli partner iz registrirane istospolne partnerske

³² Uradni list RS, št. 47/13.

³³ Uradni list RS, št. 65/05 in 55/09 – odl. US.

skupnosti pravico do dedovanja na deležu skupnega premoženja po tem zakonu. Ta določba vzpostavlja pravni temelj za dedovanje med partnerji iz registrirane istospolne partnerske skupnosti, saj ZD kot splošni predpis in tudi kakšen drug predpis s področja dedovanja istospolnih partnerjev ne uvršča v krog dedičev. V drugem in tretjem odstavku ZRIPS ureja način dedovanja skupnega premoženja med partnerjema iz registrirane istospolne partnerske skupnosti. Četrty odstavek ureja dedovanje posebnega premoženja zapustnika in določa, da se to premoženje deduje po splošnih pravilih o dedovanju. Ti predpisi se uporabljajo tudi pri dedovanju na deležu skupnega premoženja zapustnika, če ZRIPS ne določa drugače. Dedovanje posebnega in skupnega premoženja partnerjev iz registrirane istospolne partnerske skupnosti ZRIPS torej ureja različno, ZD pa med dedovanjem posebnega in skupnega premoženja zakoncev ne določa razlik.

Ustavno sodišče je slaba štiri leta kasneje sprejelo še eno odločitev glede dedovanja partnerjev iz istospolne partnerske skupnosti, tokrat njene neregistrirane različice. Z odločbo št. U-I-212/10 z dne 14. marca 2015 (Uradni list RS, št. 31/13) je ugotovilo, da je ureditev zakonitega dedovanja v ZD v neskladju z Ustavo, saj za partnerje iz neregistrirane istospolne partnerske skupnosti pri zakonitem dedovanju ne določa enakih pravnih posledic kot za zunajzakonske partnerje. Zato veljavna ureditev posega v pravico partnerja iz neregistrirane istospolne partnerske skupnosti do nedskriminacijskega obravnavanja.

V obeh odločbah je ustavno sodišče odločilo, da mora Državni zbor Republike Slovenije ugotovljeno neskladnost odpraviti v roku šestih mesecev. Nobeno od ugotovljenih neskladij še ni bilo odpravljeno, zato velja glede dedovanja režim, ki ga je določilo ustavno sodišče, in sicer:

- za registrirano istospolno partnersko skupnost (U-I-425/06): do odprave ugotovljenega neskladja za dedovanje med partnerjema registrirane istospolne partnerske skupnosti veljajo enaka pravila, kot veljajo za dedovanje med zakoncema po Zakonu o dedovanju (Uradni list SRS, št. 15/76 in 23/78, ter Uradni list RS, št. 67/01);
- za neregistrirano istospolno partnersko skupnost (U-I-212/10): do odprave ugotovljenega neskladja veljajo za dedovanje med istospolno usmerjenima partnerjema – ki živita v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti, vendar nista sklenila partnerske skupnosti po Zakonu o registraciji istospolne partnerske skupnosti (Uradni list RS, št. 65/05) in tudi ni razlogov, zaradi katerih bi bila taka partnerska skupnost med njima neveljavna – enaka pravila, kot veljajo po veljavni zakonski ureditvi za dedovanje med zunajzakonskima partnerjema.

Novela ZZZDR, ki jo je 15. decembra 2014 vložila v zakonodajni postopek skupina poslancev, na referendumu 20. decembra 2015 ni dobila zadostne podpore, zato veljavna ureditev dedovanja partnerjev iz istospolnih partnerskih skupnosti še naprej ostaja nespremenjena. Glede na navedeno je v predlogu zakona predlagana določba (2. člen predloga zakona), ki ustrezno uredi pravice partnerjev iz istospolne partnerske skupnosti, ki jim gredo po Zakonu o dedovanju.

3. OCENA FINANČNIH POSLEDIC PREDLOGA ZAKONA ZA DRŽAVNI PRORAČUN IN DRUGA JAVNA FINANČNA SREDSTVA

Predlog zakona ne bo imel finančnih posledic za proračun in druga javna finančna sredstva.

4. NAVEDBA, DA SO SREDSTVA ZA IZVAJANJE ZAKONA V DRŽAVNEM PRORAČUNU ZAGOTOVLJENA, ČE PREDLOG ZAKONA PREDVIDEVA PORABO PRORAČUNSKIH SREDSTEV V OBDOBJU, ZA KATERO JE BIL DRŽAVNI PRORAČUN ŽE SPREJET

Za izvajanje zakona ni treba zagotoviti dodatnih sredstev v proračunu Republike Slovenije.

5. PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH IN PRILAGOJENOSTI PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE

5.1 Prilagojenost ureditve pravu Evropske unije

Predlog zakona je prilagojen pravu Evropske unije. Z njim se podrobneje ureja izvajanje Uredbe (EU) št. 650/2012.

5.2 Prikaz ureditve v državah članicah Evropske unije

Države članice Evropske unije izdajajo različne izkaze (odločbe oziroma potrdila), ki izkazujejo, da je neka oseba dedič. V nasprotju z ureditvijo v našem pravnem sistemu ima v mnogih tujih pravnih redih sklep o dedovanju le legitimacijski učinek, ki ne prejudicira odločitve o dedni pravici. Potrdilo o dedovanju se šteje kot dokazilo položaja dediča v Bolgariji, Estoniji, Nemčiji, Grčiji, Latviji, Litvi, na Poljskem, Portugalskem in v Romuniji. Potrdilo o dedovanju (*certificat d'héritier*) se izdaja tudi v treh francoskih departmajih in nekaterih provincah Italije (*certificato ereditario*). V državah, katerih pravni red temelji na francoskem civilnem zakoniku (*Code Napoleon*), se položaj dediča dokazuje z *acte de notorité*, ki ga praviloma sestavi notar. V nordijskih državah članicah (Danska, Finska in Švedska) šteje kot dokaz položaja dediča popis zapuščine, ki so ga sestavili dediči in ki ga mora na Danskem in Finskem potrditi sodišče ali pristojni organ lokalne skupnosti.

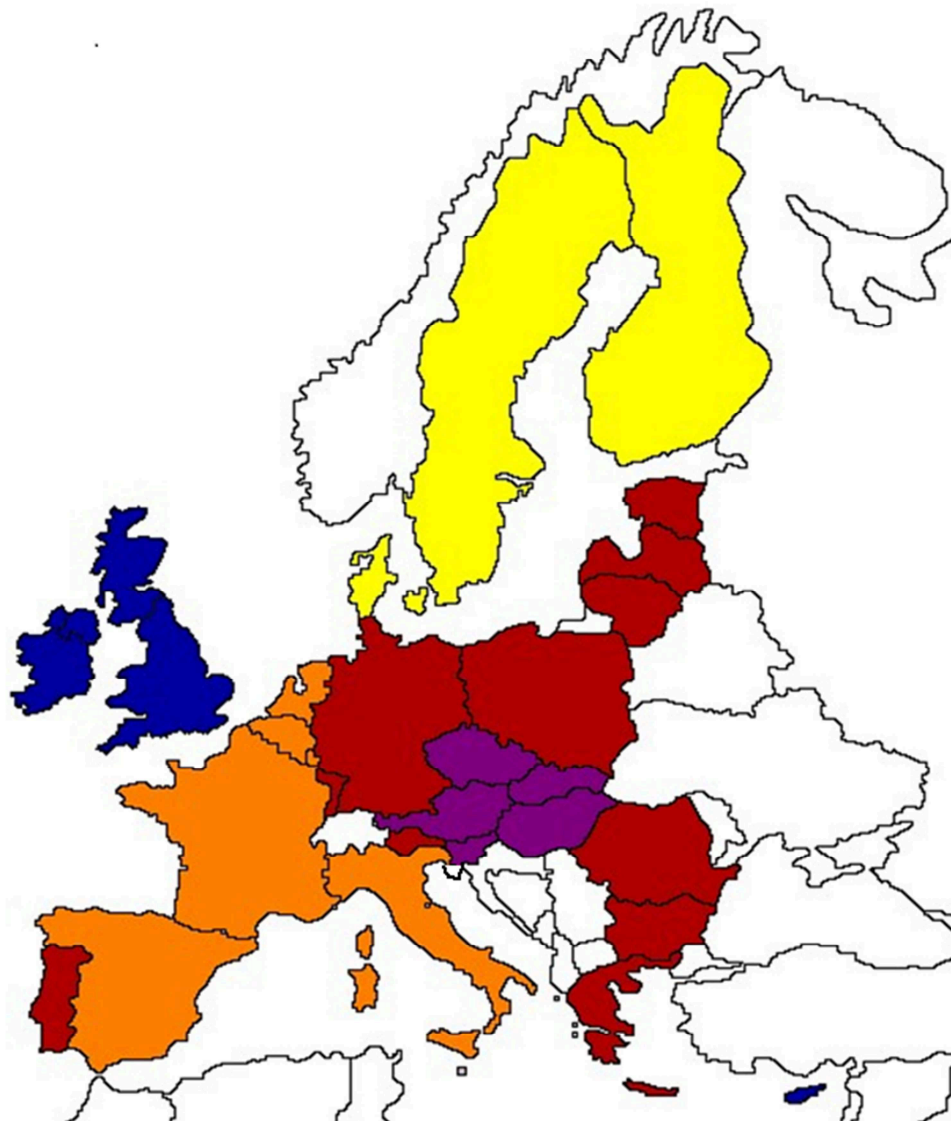
V nekaterih srednjeevropskih državah članicah ugotavlja dediče in pripravlja razdelitev stvari med njimi sodno imenovani sodni komisar (*Gerichtskommissär*). Razdelitev mora biti naknadno potrjena s sodno odločbo (v Avstriji: *Einantwortung*), na podlagi katere pride do prenosa lastnine na dediče in služi kot dokazilo o lastninski pravici. Če bi morali dediči pred končno razdelitvijo dokazati svoj položaj, bi lahko njihov položaj potrdil sodni komisar. Takšno ureditev imajo Avstrija, Češka in Slovaška, podobno še Madžarska. Tudi Slovenijo bi lahko uvrstili v to skupino zaradi vloge sodišča.

V državah s sistemom *Common Law* upravlja zapuščino sodno imenovani upravitelj zapuščine. Takšno ureditev imajo Ciper, Irska, Anglija, Severna Irska in Škotska. Sodišče izda sklep o pravnomočnosti oporoke, če oporoke ni, pa pooblasti upravitelja zapuščine, da z njo upravlja. Sodni sklep o pravnomočnosti oporoke izkazuje veljavnost oporoke, dokazilo o položaju upravitelja zapuščine pa njegov položaj, kar pri njegovem poslovanju z zapuščino in njenem prenosu na dediče zadostuje. Druga potrdila o položaju dedičev niso potrebna. Na Malti je dediče mogoče ugotoviti samo z vpogledom v register oporok in ni predvidena nobena izdaja kakršnega koli potrdila.³⁴

Na zemljevidu³⁵ so prikazane posamezne skupine držav članic z izhodiščno enako ureditvijo dokazil o statusu dediča. Zemljevid prikazuje stanje leta 2008, zato še ne vključuje Republike Hrvaške, ki je v povezavo vstopila leta 2013.

³⁴ Christian Hertel, LL. M.: Kolizija predpisov o dedovanju v EU: evropskemu potrdilu o dedovanju naproti?, Forum o pravosodnem sodelovanju v civilnih zadevah: razprava z nacionalnimi parlamenti, 2. december 2008, razprava IV. družinsko in dedno pravo; http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/755/755341/755341sl.pdf.

³⁵ Christian Hertel, LL. M., nav. delo, str. 76.

rdeče = potrdilo o dedovanju

oranžno = acte de notorité (tradicija po Code Napoleon)

rumeno = spisek (nordijske države)

vijolično = sodni komisar ali sodna odločitev (avstrijska tradicija)

modra = podelitev pravice zastopanja (sodni sklep o pravnomočnosti oporoke/podelitev pooblastila upravitelju zapuščine) za upravitelja zapuščine (države občega prava)

Nemčija³⁶

Po nemškem pravu preide zapuščina na dediča v trenutku smrti. Nemško zapuščinsko sodišče na predlog upravičenega dediča izda potrdilo o dedovanju, ki je uradna listina. Dedni upravičenec se lahko z njo izkaže kot upravičenec do razpolaganja z zapuščinskimi predmeti. V prometu s tretjimi osebami ima potrdilo naravo javne listine. Kot dokaz o prehodu lastninske pravice na podlagi dedovanja služi tudi za potrebe vpisa v zemljiško knjigo. Potrdilo se izda

³⁶ Prikaz pravne veljavne ureditve v Nemčiji je povzet po Rijavec, V.: Dedovanje – procesna ureditev, Gospodarski vestnik, Ljubljana 1999, str. 197–200.

tistemu, ki se izkaže kot zakoniti dedič ali kot oporočni dedič ali kot dedni upravičenec na podlagi dedne pogodbe. Izdajo potrdila je na ime določenega dediča upravičen zahtevati tudi upnik, na katerega je dedič s pravnim poslom prenesel svoj delež.

Obstajajo delna potrdila, ki se izdajajo samo posameznim dedičem, ali skupna potrdila. Sodišče v potrdilu upošteva samo pravno stanje v času smrti. Poznejših sprememb po začetku dedovanja, kot je odstop od dednega deleža ali delni dogovor v potrdilu, ne more upoštevati. V potrdilu sodišče ugotovi dedno pravico in višino dednega deleža, poleg tega tudi omejitve dedovanja, kadar je oporočitelj določil nadomestno dedovanje ali izvršitelja oporoke. Ne upošteva pa se omejitve dedovanja z volili, bremenami in navodili za delitev dediščine. Prav tako ne pridejo v poštev zahtevki nujnih dedičev.

Potrdilo o dedovanju se sme izdati le z zakonsko določeno vsebino in samo v skladu s predlogom. Zapuščinsko sodišče mora preučiti dejanske in pravne predpostavke za priznanje dedne pravice.

Potrdilo ne postane materialno pravnomočno.³⁷ Izdano potrdilo ni ovira, da ne bi smel isti predlagatelj predlagati izdaje novega potrdila z drugačno vsebino. Če se izkaže, da potrdilo o dedovanju ni pravilno ali popolno, ga sme zapuščinsko sodišče samo razveljaviti. Zapuščinsko sodišče ne more izdati negativnega potrdila, s katerim bi ugotovilo, da predlagatelj ni upravičen dedovati. Pritožba je dopustna zoper izdano potrdilo in tudi zoper odklonitev izdaje. S pritožbo zoper potrdilo je mogoče zahtevati le razveljavitev. Zapuščinsko sodišče, ki je izdalo potrdilo, je tudi pristojno za njegovo razveljavitev. Sklep sodišča o razveljavitvi potrdila o dedovanju mora biti objavljen v javnih občilih, tako kot je predpisano.³⁸

Za potrebe izvajanja Uredbe (EU) št. 650/2012 je Nemčija sprejela poseben zakon, ki ureja področje mednarodnega dednega prava in spremembe ureditve potrdila o dedovanju ter spremembe drugih predpisov (*Gesetz zum Internationalen Erbrecht und zur Änderung von Vorschriften zum Erbschein sowie zur Änderung sonstiger Vorschriften*).³⁹ Kot je mogoče razbrati že iz njegovega naslova, zakon posega na področje več drugih zakonov (na področje zakona, ki ureja zemljiško knjigo, zakona, ki ureja zapuščinski postopek z mednarodnim elementom, zakona, ki ureja postopek v družinskih zadevah in nepravdni postopek, zakona, ki ureja sodne takse itd.).

Ena izmed značilnosti nove ureditve je, da je tako za postopek dedovanja po nemških nacionalnih predpisih kot za izdajo evropskega potrdila o dedovanju pristojno isto nemško sodišče. Izdaja evropskega potrdila o dedovanju je v pristojnost občinskih sodišč (*Amtsgericht*⁴⁰), z izjemo dežele Baden-Württemberg (do 1. januarja 2018 so še pristojni notarji, ki so v uradniškem razmerju z deželno vlado, kar je posebnost te dežele). Odločitev o izdaji evropskega potrdila o dedovanju se lahko izpodbija pred višjim deželnim sodiščem (*Oberlandesgericht*). Zakon za izdajo evropskega potrdila o dedovanju določa poseben postopek.

Nadalje je v zakonu določeno, da je za odločanje o zahtevi za razglasitev izvršljivosti pristojno deželno sodišče (*Landgericht*), odločitev o zahtevi za razglasitev izvršljivosti pa se lahko

³⁷ Soergel Siebert, Bürgerliches Gesetzbuch, Kohlhammer Kommentar, 7. zv., Stein, Damrau, Erbrecht, 11. predelana izdaja, W. Kohlhammer, Stuttgart, Berlin, Köln, Mainz, 1982, str. 1260.

³⁸ Soergel Siebert, Bürgerliches Gesetzbuch, 5. zv., Ehard – Eder, Erbrecht, 9. predelana izdaja, W. Kohlhammer, Stuttgart, 1961, str. 482.

³⁹ <http://dipbt.bundestag.de/extrakt/ba/WP18/643/64397.html>.

⁴⁰ Prikaz organizacije sodišč Zvezne Republike Nemčije je dostopen na: http://ec.europa.eu/civiljustice/org_justice/org_justice_ger_sl.pdf.

izpodbija pred višjim deželnim sodiščem (*Oberlandesgericht*). Odločitev, ki jo glede razglasitve izvršljivosti sprejme navedeno sodišče, je nato mogoče izpodbijati pred zveznim sodiščem (*Bundesgerichtshof*).

Češka

Za odločanje o zahtevah za razglasitev izvršljivosti odločb po Uredbi (EU) št. 650/2012 so pristojna okrajna sodišča (»okresní soud«, v Pragi »obvodní soud«, v Brnu »Městský soud«), za pritožbe na te odločitve pa okrožna sodišča (»krajský soud«, v Pragi »Městský soud«). Pritožba se vloži pri okrajnem sodišču, ki je sprejelo izpodbijano odločitev.

Izredno pravno sredstvo, s katerim se izpodbija odločitev o pravnem sredstvu, se vloži pri sodišču, ki je odločalo na prvi stopnji o zahtevi za razglasitev izvršljivosti. Vrhovno sodišče je pristojno za izredni pritožbeni postopek (»řízení o dovolání«). Zahteva za izredni pritožbeni postopek je dopustna zoper odločitev pritožbenega sodišča, s katero je pritožbeni postopek zaključen, če je bila izpodbijana odločitev odvisna od rešitve vprašanja materialnega ali procesnega prava, pri reševanju katerega je pritožbeno sodišče odstopalo od uveljavljene prakse sprejemanja odločitev pritožbenega sodišča, ali če pritožbeno sodišče takšnega vprašanja doslej še ni rešilo ali ga je rešilo drugače ali če mora pritožbeno sodišče že rešeno vprašanje rešiti drugače.

Sodišče, ki odloča na prvi stopnji, je pristojno za ponoven začetek postopka, obnovo postopka (»řízení na obnovu řízení«).

V določenih primerih ima sodišče prve stopnje pristojnost za razveljavitev (»řízení o žalbě pro zmatečnost«), v določenih primerih pa ima to pristojnost pritožbeno sodišče.

Za izdajo evropskega potrdila o dedovanju sta pristojna notar, ki je pooblaščen s strani sodišča kot sodni komisar za vsa procesna dejanja enako kot sodišče prve stopnje v zapuščinskem postopku, in okrajno sodišče, če je bila zahteva za izdajo evropskega potrdila o dedovanju vložena potem, ko je odločitev v zapuščinskem postopku že postala dokončna.

Pravno sredstvo zoper odločitev organa, ki je izdal evropsko potrdilo o dedovanju, se vloži pri okrožnem sodišču (»krajský soud«, v Pragi »Městský soud«); pritožbo vloži notar ali okrajno sodišče, ki je sprejelo izpodbijano odločitev.

Pritožbeni postopek je urejen kot del pravnega postopka. Pritožba se vloži, ko preteče 15 dni od vročitve pisnega odpravka izpodbijane odločitve strankam. Poleg splošnih zahtev (navedba sodišča, pri katerem se vlaga pritožba, navedba osebe, ki vlaga pritožbo, zadeva, na katero se nanaša pritožba, podpis vlagatelja in datum) mora biti v pritožbi navedeno: zoper katero odločitev se vlaga, v kakšnem obsegu se izpodbija, pritožbeni razlogi in kaj želi pritožnik z njo doseči. Če je pritožba vložena, izpodbijana odločitev ne postane dokončna.

Notarji na Češkem v zapuščinskih postopkih izvršujejo sodno funkcijo. V zapuščinskih postopkih je notar sodni pooblaščenec in kot tak opravlja dejanja kot sodišče.

V skladu s češkim pravom je notar zavezan k neodvisnosti pri notarskem delu. Zaradi zagotavljanja nepristranskosti in objektivnosti notarjev sodišče zapuščinske postopke zaupa notarjem v skladu z vnaprejšnjim razporedom; zato ni mogoče izbrati, kateri notar bo vodil zapuščinski postopek.

Notar kot zaupanja vreden sodni pooblaščenec ima v zapuščinskem postopku enake pristojnosti kot sodišče, ki izvršuje javno oblast.

Notar po začetku zapuščinskega postopka najprej izvede tako imenovano predhodno zaslihanje z namenom pridobivanja osnovnih informacij o zapustniku, njegovih potencialnih dedičih ter lastnini in dolgovih. Notar potencialne dediče pouči, da se lahko z izrecno izjavo odpovedo dedovanju v določenem roku, in pove, kakšne so posledice takšne odpovedi. Nato razpiše obravnavo, na katero vabi dediče, upravitelja zapuščine in druge udeležence: v določenih primerih obravnave ni treba razpisati (če je zapuščinski postopek prekinjen, ker ni pokojnikovega premoženja ali obstaja samo en dedič, ki pa ne nasprotuje popisu zapuščine, ali pa če zapuščina pripade državi, ker zapustnik nima dedičev).

Na notarjevo odločitev se je mogoče pritožiti. O pritožbi odloča pristojno okrožno sodišče (»krajský soud«, v Pragi »Městský soud«). Odločitev, ki jo sprejme to sodišče, se šteje kot odločitev sodišča prve stopnje, zoper katero je mogoče ponovno vložiti pritožbo.

Notar, ki deluje kot sodni pooblaščenec, sprejme odločitev v obliki sklepa (»usnesení«), ki je ena od dveh vrst odločitev, ki jo sprejmejo češka sodišča. Druga vrsta odločitve je sodba (»rozsudek«).

Avstrija

Avstrija je z namenom implementacije Uredbe (EU) št. 650/2012 sprejela poseben zakon (*Bundesgesetz, mit dem das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch, das Anerbengesetz, das Außerstreitgesetz, das Gerichtsgebührengesetz, das Gerichtskommissärsgesetz, das Gerichtskommissionstarifgesetz, das allgemeine Grundbuchsgesetz 1955, das IPR-Gesetz, die Jurisdiktionsnorm, das Kärntner Erbhöfegesetz 1990, die Notariatsordnung, das Rechtspflegergesetz, das Tiroler Höfegesetz, das Wohnungseigentumsgesetz 2002 und die Kaiserliche Verordnung über die dritte Teilnovelle zum allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch geändert werden (Erbrechts-Änderungsgesetz 2015 – ErbRÄG 2015)*),⁴¹ v katerem je skupaj z izvedbenimi določbami, ki se nanašajo na navedeno uredbo, izvedla tudi obsežno reformo nacionalnega dednega prava. Ta poleg spremembe civilnega zakonika vključuje tudi spremembo Zakona o nepravdnem postopku.

V Avstriji je za izdajo evropskega potrdila o dedovanju stvarno pristojno okrožno sodišče (*Bezirksgericht*) oziroma notar (*Gerichtskommissär*) kot imenovani sodni pooblaščenec, ki ima kot tak v zapuščinskem postopku enake pristojnosti kot sodni organ. Notar mora med drugim poskrbeti za to, da se zavaruje vrednost zapuščine in da dedujejo upravičene osebe. Zoper notarjevo odločitev glede izdaje evropskega potrdila o dedovanju je dovoljeno pravno sredstvo, o katerem odloči okrožno sodišče. O pravnem sredstvu zoper odločitev, ki jo sprejme sodišče, kadar odloča o notarjevi odločitvi o izdaji evropskega potrdila o dedovanju, pa odloča deželno sodišče. V skladu z avstrijsko ureditvijo namreč lahko notar, ki dvomi, ali lahko izda evropsko potrdilo o dedovanju, zaprosi sodnika, da odloči o tem. Sodnik odloči tudi o pritožbi strank, da je evropsko potrdilo o dedovanju, ki ga je izdal notar, pomanjkljivo. Zoper sodnikovo odločitev je dovoljeno v 14 dneh po vročitvi odločitve vložiti pravno sredstvo, o katerem odloči deželno sodišče.

Hrvaška

⁴¹ https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=RegV&Dokumentnummer=REGV_COO_2026_100_2_1080194.

Na Hrvaškem je zapuščinski postopek urejen z *Zakonom o nasleđivanju* (v nadaljnjem besedilu: ZN),⁴² mednarodna pristojnost hrvaških sodišč za vodenje zapuščinskega postopka pa je urejena z *Zakonom o preuzimanju Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja o određenim odnosima*.⁴³

ZN je začel veljati 3. aprila 2003. Bistveni spremembi, ki ju je glede na prejšnjo zakonodajo prinesel ZN, sta razširitev pristojnosti sodišča pri reševanju spornih vprašanj, ki se pojavijo med zapuščinskim postopkom, in pooblastitev notarja za izvedbo zapuščinskega postopka. Konec leta 2014 pa je Hrvaška sprejela še Zakon o izvedbi Uredbe (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju,⁴⁴ s katerim je implementirala Uredbo (EU) št. 650/2012 (v nadaljevanju: Zakon o izvedbi Uredbe (EU) št. 650/2012). Zakon je, tako kot navedena uredba, začel veljati 17. avgusta 2015.

Zakon o izvedbi Uredbe (EU) št. 650/2012 z namenom učinkovite uporabe Uredbe (EU) št. 650/2012 v Republiki Hrvaški skladno z nacionalno zakonodajo in prakso določa pristojne organe in postopke za izvajanje njenih določb. Tako ureja krajevno pristojnost za odločanje o dednih zadevah z mednarodnim elementom, pristojne organe in postopek priznavanja in razglasitve izvršljivosti odločb drugih držav članic v dednih zadevah ter izdajo evropskega potrdila o dedovanju. Pristojnost je razdeljena med sodišča in notarje kot sodne pooblaščenice. Takšna je tudi veljavna ureditev ZN, po kateri zapuščinski postopek na prvi stopnji vodi občinsko sodišče oziroma notar kot pooblaščenec sodišča. Sodišče notarju poveri vodenje zapuščinskega postopka in mu posreduje smrtovnico skupaj z zapuščinskim spisom. Notar opravi vsa dejanja v postopku in izdaja vse odločbe, ki bi jih sicer opravilo oziroma izdalo sodišče, razen odločb, za katere zakon določa drugače. Notar izda tudi sklep o dedovanju, zoper katerega je dopusten ugovor na sodišča.

Za odločanje o zahtevi za priznanje odločbe, izdane v drugi državi članici, ter za odločanje o zahtevi za razglasitev izvršljivosti sodne odločbe, javne listine in sodne poravnave, sklenjene v drugi državi članici, so pristojna občinska sodišča Republike Hrvaške. Zoper odločitev o zavrnitvi ali zavrženju zahteve za izdajo navedenih odločb lahko vlagatelj zahteve vloži pritožbo, o kateri odloči županijsko sodišče. Nasprotna stranka pa ima prav tako možnost vložiti pravno sredstvo zoper odločitev, s katero sodišče ugotovi, da vlagatelj zahteve, in sicer lahko vloži ugovor, o katerem odloči občinsko sodišče, ki je odločilo o vloženi zahtevi.

Pred sprejemom odločitve o ugovoru sodišče zasliši vlagatelja zahteve in nasprotno stranko. Zoper odločitev o ugovoru nasprotne stranke pa je ponovno dopustna pritožba, o kateri odloči občinsko sodišče.

Zakon o izvedbi Uredbe (EU) št. 650/2012 določa, da je za izdajo evropskega potrdila o dedovanju pristojno občinsko sodišče ali notar kot sodni pooblaščenec, pri katerem teče ali je že pravnomočno končan zapuščinski postopek. Sodišče izda evropsko potrdilo o dedovanju samo v primerih, ko zapuščinski postopek teče pred sodiščem ali je že pravnomočno končan. Zoper odločitev o izdaji evropskega potrdila o dedovanju je dovoljen ugovor, o katerem odloči občinsko sodišče. Glede odločanja o ugovoru se smiselno uporabljajo določbe ZN, ki določajo postopek o ugovoru zoper sklep o dedovanju. Če pa notar ugotovi, da pogoji za izdajo evropskega potrdila o dedovanju niso izpolnjeni, zahtevo za izdajo tega potrdila skupaj s spisom

⁴² Narodne novine 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15.

⁴³ Narodne novine 53/91, 88/01.

⁴⁴ Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 650/2012 Evropskega Parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012 o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi europske potvrde o nasljeđivanju (NN 152/14).

posreduje okrajnemu sodišču, na katerega območju ima svoj sedež. Pri tem mora notar sodišču pisno obrazložiti, zakaj meni, da niso izpolnjeni pogoji za izdajo, in vlagatelja zahteve za izdajo evropskega potrdila o dedovanju obvestiti, da je bila zadeva predana sodišču. Zoper odločitev o izdaji evropskega potrdila o dedovanju oziroma zavrnitvi ali zavrženju zahteve za njegovo izdajo je dovoljena pritožba na okrožno sodišče. Glede odločanja o pritožbi zoper odločitev okrajnega sodišča se smiselno uporabljajo določbe ZN o odločanju o pritožbi zoper sklep o dedovanju.

Okrajno sodišče za območje svoje krajevne pristojnosti vodi seznam izdanih evropskih potrdil o dedovanju in seznam oseb, katerim so bile izdane njihove overjene kopije. Notar, ki je izdal evropsko potrdilo o dedovanju, le-tega takoj po izdaji zaradi vpisa v seznam pošlje občinskemu sodišču, na območju katerega ima svoj sedež.

Za popravek, spremembo in preklic evropskega potrdila o dedovanju je pristojno občinsko sodišče oziroma notar, ki ga je izdal. Zoper odločitev notarja o popravku, spremembi in preklicu evropskega potrdila o dedovanju je dopusten ugovor, o katerem odloča občinsko sodišče. Glede odločanja o ugovoru se prav tako smiselno uporabljajo določbe ZN, ki urejajo odločanje o ugovoru zoper sklep o dedovanju. Če notar ugotovi, da niso izpolnjeni pogoji za popravek, spremembo ali preklic potrdila o dedovanju, pošlje zahtevo skupaj s spisom občinskemu sodišču, na območju katerega ima sedež. Enako kot glede izdaje evropskega potrdila o dedovanju mora notar tudi v tem primeru obrazložiti, zakaj meni, da niso izpolnjeni pogoji za popravek, spremembo ali preklic evropskega potrdila o dedovanju, in o posredovanju zahteve obvestiti njenega vlagatelja. Zoper odločitev občinskega sodišča je dovoljena pritožba, o kateri odloča županijsko sodišče. Glede odločanja se smiselno uporabljajo določbe ZN o odločanju o pritožbi zoper sklep o dedovanju.

O začasni odložitvi učinkov evropskega potrdila o dedovanju odloča občinsko sodišče oziroma notar. Zoper odločitev notarja je dopusten ugovor, o katerem odloča občinsko sodišče ob smiselni uporabi določb ZN, ki urejajo odločanje o ugovoru zoper sklep o dedovanju. Tudi tu velja, da notar zahtevo za začasno odložitev učinkov evropskega potrdila o dedovanju posreduje občinskemu sodišču na območju, kjer ima svoj sedež, če meni, da niso izpolnjeni pogoji za začasno odložitev učinkov. Prav tako je notarjeva dolžnost o tem obvestiti vlagatelja zahteve. O zahtevi za začasno odložitev učinkov evropskega potrdila o dedovanju odloča občinsko sodišče, ki je izdalo evropsko potrdilo o dedovanju, oziroma občinsko sodišče območja, na katerem ima notar, ki je izdal evropsko potrdilo o dedovanju, na katerega se nanaša zahteva, svoj sedež. Zoper odločitev občinskega sodišča je dovoljena pritožba, o kateri odloča županijsko sodišče ob uporabi določb ZN, ki urejajo odločanje o pritožbi zoper sklep o dedovanju.

Zakon o izvedbi Uredbe (EU) št. 650/2012 v zvezi s postopkom priznavanja in razglasitve izvršljivosti odločb določa subsidiarno uporabo določb nepravdnega postopka, glede postopka izdaje, spremembe, preklica ali začasne odložitve učinkov evropskega potrdila o dedovanju pa se subsidiarno uporabljajo določbe ZN.

6. PRESOJA POSLEDIC, KI JIH BO IMEL SPREJEM ZAKONA

6.1 Presoja administrativnih posledic:

a) v postopkih ali poslovanju javne uprave ali pravosodnih organov:

Sprejem zakona ne bo imel administrativnih posledic v postopkih pravosodnih organov, saj te nastanejo na podlagi same Uredbe (EU) št. 650/2012, ki se uporablja neposredno. Sprejem

zakona pa bo izvajanje Uredbe (EU) št. 650/2012 olajšal, saj bodo v sklopu predlaganega novega poglavja jasno določene pristojnosti sodišč v postopkih po tej uredbi.

b) pri obveznostih strank do javne uprave ali pravosodnih organov:

Sprejem zakona ne bo imel administrativnih posledic pri obveznostih strank do pravosodnih organov. Kot velja za poslovanje pravosodnih organov, velja tudi za stranke, udeležene v postopkih po Uredbi (EU) št. 650/2012, da bo zakon olajšal uveljavljanje njihovih pravic, saj bodo v sklopu predlaganega novega poglavja jasno določene pristojnosti sodišč v postopkih po tej uredbi.

6.2 Presoja posledic za okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki:

Predlog zakona nima posledic na tem področju.

6.3 Presoja posledic za gospodarstvo:

Predlog zakona nima posledic na tem področju.

6.4 Presoja posledic za socialno področje:

Predlog zakona nima posledic na tem področju.

6.5 Presoja posledic za dokumente razvojnega načrtovanja:

Predlog zakona nima posledic na tem področju.

6.6 Presoja posledic za druga področja:

Predlog zakona nima posledic na drugih področjih.

6.7 Izvajanje sprejetega predpisa:

a) Predstavitev sprejetega zakona

Sprejet zakon bo predstavljen prek spletne predstavitve.

b) Spremljanje izvajanja sprejetega predpisa

Spremljanje izvajanja predpisa bo zagotovljeno predvsem prek spremljanja odzivov sodišč.

6.8 Druge pomembne okoliščine v zvezi z vprašanji, ki jih ureja predlog zakona: /

7. Prikaz sodelovanja javnosti pri pripravi predloga zakona:

Zakonski predlog je bil posredovan javnosti z objavo na spletni strani Ministrstva za pravosodje in na Državnem portalu Republike Slovenije e-uprava v rubriki e-demokracija.

Poleg tega je bil zakonski predlog dne 26. novembra 2015 posebej poslan v usklajevanje naslednjim predstavnikom strokovne javnosti:

- Vrhovnemu sodišču Republike Slovenije (VS RS), vsem višjim sodiščem v Republiki Sloveniji in vsem okrožnim sodiščem v Republiki Sloveniji s prošnjo, naj pridobijo in posredujejo mnenja okrajnih sodišč s svojega območja,
- Okrajnemu sodišču v Ljubljani,
- Državnemu pravobranilstvu Republike Slovenije,
- Notarski zbornici Slovenije,
- Odvetniški zbornici Slovenije,
- Univerzi v Ljubljani, Univerzi v Mariboru in Primorski univerzi,

ter dne 28. novembra 2015 še:

- Združenju občin Slovenije,
- Skupnosti občin Slovenije,
- Združenju mestnih občin Slovenije.

V dopisu, s katerim je bil posredovan predlog zakona, naslovljenem na zgoraj navedena sodišča, je bilo posebej izpostavljeno vprašanje, ali je predlagana sprememba 225. člena ZD, s katero se vrednost zapuščine, izražena v tolarjih, spremeni v ekvivalentno vrednost, izraženo v eurih, ustrezna ali pa bi bilo ta znesek primerneje določiti v višini denarne terjatve iz 443. člena Zakona o pravnem postopku⁴⁵ (v nadaljnjem besedilu: ZPP). Tako VS RS kot vsa okrajna sodišča, ki so se do tega vprašanja opredelila, so podprla določitev zneska v višini denarne terjatve iz 443. člena ZPP. Predlagatelj je to stališče pri pripravi predloga zakona upošteval in dodatno pojasnjuje, da je bil znesek v 225. členu ZD v osnovi skladen z vrednostjo, ki je opredeljevala spore majhne vrednosti. Ta je bila v letu 2008 z novelo ZPP-D z vrednosti »200.000 tolarjev« spremenjena na vrednost »2.000 eurov«, zato je primerno, da se enako stori tudi v določbi 225. člena ZD.

Združenje občin Slovenije (ZOS) v dopisu z dne 9. novembra 2015, Skupnost občin Slovenije (SOS) v dopisu z dne 11. novembra 2015 in Združenje mestnih občin Slovenije (ZMOS) v elektronskem sporočilu z dne 11. novembra 2015 so predlagali spremembo 128. člena ZD, ki določa omejitve dedovanja premoženja osebe, ki je uživala pomoč v skladu s predpisi o socialnem varstvu, tako – da se v primeru, ko je občina dajala pomoč zapustniku – omeji dedovanje do celotnega zneska dane pomoči in ne zgolj do 2/3 celotnega zneska dane pomoči, kot je določeno v 39. členu Zakona o socialnovarstvenih prejemkih, ali pa naj se prenese izvajanje nekaterih občinskih nalog nazaj na državo. Poleg tega so predlagale, da se tudi plačilo osnovnih pogrebnih stroškov, ki jih plačujejo občine, vključni v omejitve dedovanja iz 128. člena ZD. ZOS in ZMOS sta podala še nekaj redakcijskih pripomb oziroma pripomb, vezanih na ureditev vsebine nekaterih določb Uredbe (EU) št. 650/2012 v predlogu zakona.

V predlogu zakona je upoštevan predlog glede vključitve plačila pogrebnih stroškov, ki jih plačujejo občine, v ureditev omejitve dedovanja v 128. člen ZD. Predlog drugačne ureditve omejitve dedovanja pomoči, ki jo je zapustniku dajala občina, ni bil upoštevan. Kot pojasnjeno v predlaganih rešitvah predloga zakona, Vlada Republike Slovenije ocenjuje, da je primerneje, da ureditev višine posameznih vrst pomoči, do katere se izvede omejitev dedovanja, ostane v zakonu, ki te pomoči ureja. Gre za predpis, ki se sproti prilagaja spremenjenim socialnim razmeram v državi, zato je prav, da tudi ta vsebina ostane urejena v tem zakonu, torej v Zakonu o socialnovarstvenih prejemkih.

Okrajno sodišče v Ljubljani je v dopisu z dne 10. novembra 2015 predlagalo, naj se v predlaganem novem 227.f členu določi, v kakšnem postopku sodišče odloča o prilagoditvi

⁴⁵ Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US in 48/15 – odl. US.

stvarnih pravic druge države članice EU pravu Republike Slovenije, kar je v predlogu zakona upoštevano (predlagano je odločanje v nepravdnem postopku). Podalo je tudi predlog, naj se v predlogu zakona natančneje uredi institut ločitve zapuščine, saj zakon ne določa kriterijev, kdaj je ločitev zapuščine utemeljena, sodna praksa pa po navedbah sodišča ni enotna in se spreminja. Predlagatelj meni, da bi bila za pripravo zakonskih rešitev na tem področju potrebna širša strokovna razprava, je pa za urejanje dedovanja resorno pristojno Ministrstvo za pravosodje na problem neenotne sodne prakse opozorilo Vrhovno sodišče Republike Slovenije, ki po Zakonu o sodiščih skrbi za enotno sodno prakso.

Vrhovno sodišče Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: VS RS) je v dopisu z dne 12. novembra 2015 posredovalo naslednje pripombe in predloge:

– naj se vzpostavi centralna elektronska evidenca oporok, izročeni v hrambo sodiščem, ki naj jo vodi VS RS na podlagi podatkov, vpisanih v seznamih listin posameznih okrajnih sodišč;

– naj se v predlog zakona vključi možnost sodišča, da ob uvedbi zapuščinskega postopka v centralni elektronski evidenci oporok, ki se vodi pri VS RS, preveri, ali katero koli sodišče hrani zapustnikovo oporoko, v centralnem registru oporok, ki ga vodi Notarska zbornica Slovenije, pa, ali je zapustnikova oporoka vpisana v ta register, pri čemer sodišče dostopa do podatkov prek neposredne elektronske povezave ali posredno prek sistema za standardizirano izvajanje elektronskih poizvedb na podlagi imena in priimka, EMŠO ali datuma rojstva zapustnika;

– naj se v predlaganem novem 227.f členu uredi tudi vrsta postopka, po katerem bo sodišče odločalo o prilagoditvi stvarnih pravic druge države članice Evropske unije pravu Republike Slovenije.

VS RS je posredovalo tudi naslednje predloge Delovne skupine za izboljšanje poslovnega procesa v zapuščinskih postopkih, ki je bila imenovana pri Vrhovnem sodišču Republike Slovenije:

– naj se drugi odstavek 155. člena ZD spremeni tako, da bo hrambo oporoke izvedel vpisničar in da se bo oporoka hranila v posebni ovojnici namesto v ovitku;

– naj se 180. člen ZD dopolni tako, da bo matičar smrtovnico sestavil tudi na podlagi podatkov iz matičnega registra in centralnega registra prebivalstva, centralne zbirke podatkov o pravicah iz javnih sredstev in podatkov, ki mu jih posredujejo družinski člani zapustnika ali tisti, s katerimi je zapustnik živel. Matičar naj smrtovnici priloži oporoko ali potrdilo o hrambi oporoke, če mu je bil kateri od teh dokumentov izročen v postopku sestave smrtovnice, ali v smrtovnici navede podatek, da obstaja oporoka;

– naj se 182. člen ZD dopolni tako, da se v smrtovnici navedejo še EMŠO zapustnika, podatki o zunajzakonskem partnerju in EMŠO vsakega dediča, če matičar razpolaga s tem podatkom, in da matičar v smrtovnici navede osnovne podatke glede oporoke, če je znano, da jo je zapustnik napravil, pa ni bila predložena matičarju, in podatke iz evidenc, ki jih vodijo upravne enote;

– naj se 183. člen ZD spremeni tako, da se v smrtovnici navede podatek o tem, ali je zapustnik prejemal denarno socialno pomoč ali varstveni dodatek ter kdo je bil izplačevalec, in zapiše skupni znesek prejete pomoči;

– naj se 193. člen ZD dopolni tako, da naj sodišče obstoj oporoke ugotavlja na podlagi elektronskega seznama listin, centralnega registra oporok in podatkov smrtovnice.

Predlagatelj je pri pripravi predloga zakona upošteval pripombo k novemu 227.f členu, in sicer tako, da bo o predlogu osebe, ki uveljavlja takšno stvarno pravico, ki je pravo Republike Slovenije ne pozna, odločilo okrajno sodišče v nepravdnem postopku. Vključena je bila tudi pripomba Civilnega oddelka VS RS k spremembi 225. člena ZD, po kateri sodišče oklica za prigrasitev zahtevkov v zapuščinskem postopku ne bo izdalo, če vrednost zapuščine, brez odbitkov dolgov, ne bo presegla 2.000 eurov. Predloge, ki se nanašajo na dolžnosti matičarja in vsebino smrtovnice (na 180., 182. in 183. člen ZD), je predlagatelj ustrezno upošteval (glej 10., 11. in 12. člen predloga zakona). Prav tako je bil upoštevan predlog za spremembo 155. člena ZD.

V predlog pa niso bili vključeni: predlog, po katerem naj bi se vzpostavila nova evidenca oporok pri VS RS in s tem povezan predlog, po katerem bi sodišča opravljala poizvedbe o hrambi oporok v centralnem registru oporok pri Notarski zbornici Slovenije in v na novo določeni centralni elektronski evidenci oporok, ki bi jo vodilo VS RS, ter predlog za dopolnitev 193. člena ZD. Ob dejstvu, da po Zakonu o notariatu⁴⁶ (v nadaljnjem besedilu: ZN) Notarska zbornica Slovenije vodi centralni register oporok, v katerega se vpisujejo tudi podatki o sodnih oporokah in oporokah, ki jih sodišče prejme v hrambo, predlagatelj meni, da je vzpostavljanje nove »centralne« evidence neprimerno.

Notarska zbornica Slovenije (v nadaljnjem besedilu: NZS) je v dopisu z dne 12. novembra 2015 predlagala, naj se v predlogu zakona določi pristojnost notarjev za izdajo evropskega potrdila o dedovanju in da naj se uvede možnost odpovedi nevedenemu dedovanju tudi po zakoncu oziroma zunajzakonskem partnerju. NZS je opozorila tudi na potrebo iz prakse, da se ponovno uvede fideikomisarična substitucija, in predlagala razmislek o krogu nujnih dedičev in o višini nujnih deležev.

V zakonski predlog je vključen predlog NZS za razširitev možnosti sklepanja sporazumov o odpovedi nevedenemu dedovanju na zakonce in zunajzakonske partnerje. Predlagatelj namreč meni, da ni utemeljenih razlogov za prepoved sklepanja tovrstnih sporazumov med zakonci in zunajzakonskimi partnerji, ki so – tako kot zapustnikov potomci, za katere možnost sklepanja sporazumov o odpovedi nevedenemu dedovanju ZD že predvideva – dediči prvega dednega reda. Z vključitvijo predloga NZS predlagatelj sledi dejanskim potrebam vsakdanjega življenja.

Glede predloga za ponovno uvedbo instituta fideikomisarične substitucije in predloga za razmislek o krogu nujnih dedičev in o višini nujnih deležev predlagatelj meni, da je treba opraviti širšo strokovno razpravo. Glede fideikomisarične substitucije je tako treba na primer pretehtati, ali je omejevanje oporočiteljeve avtonomije volje s prepovedjo fideikomisarične substitucije v skladu z duhom Ustave, ki daje zasebni lastnini in možnosti razpolaganja z njo tako za primer življenja kot tudi za primer smrti znatno večjo težo kot prejšnji pravni red.⁴⁷

V zvezi s predlogom, da se v predlogu zakona določi pristojnost notarjev za izdajo evropskega potrdila o dedovanju, predlagatelj meni, da zaradi določb Uredbe (EU) št. 650/2012 predlog ne more biti vključen v predlog novele. Uredba je sicer sekundarni pravni akt EU in se uporablja neposredno, kljub temu pa so izjemoma in v zelo omejenem obsegu dovoljene ali celo nujne nadaljnje zakonodajne aktivnosti. Tako je v primeru Uredbe (EU) št. 650/2012, v zvezi s katero je treba v slovenskem pravnem predpisu določiti organ, ki bo pristojen za izdajo evropskega potrdila o dedovanju. Uredba (EU) št. 650/2012 namreč v 64. členu določa, da je organ izdajatelj potrdila sodišče, kot je opredeljeno v drugem odstavku 3. člena navedene uredbe, ali

⁴⁶ Uradni list RS, št. 2/07 – uradno prečiščeno besedilo, 33/07 – ZSReg-B, 45/08 in 91/13.

⁴⁷ Dr. Karel Zupančič: Fideikomisarična substitucija, Pravna praksa, 2004, št. 10, str. 9–11.

drug organ, ki je po nacionalnem pravu pristojen za obravnavanje dednih zadev. V skladu z drugim odstavkom 3. člena Uredbe (EU) št. 650/2012 obsega pojem »sodišče« vsak sodni organ in vse druge organe in pravne strokovnjake, pristojne za dedne zadeve, ki izvajajo sodno funkcijo ali delujejo na podlagi pooblastil, ki jih nanje prenese sodni organ, ali pod nadzorom sodnega organa, če ti drugi organi ali pravni strokovnjaki zagotavljajo jamstva glede svoje nepristranskosti in pravice strank do zaslišanja.

Pojem »sodišče« se torej uporablja v širokem pomenu in zajema tudi druge organe, ki spadajo v pristojnost sodišč, zlasti po pooblastilu, vključuje pa predvsem notarje in sodne uradnike. Pod pojem »sodišče« spadajo vsi organi, tudi notarji, katerih odločbe, ki jih izdajo, so lahko po pravu države članice, v kateri delujejo, predmet pritožbe in imajo podobno veljavo in učinek kot odločba sodnega organa glede iste zadeve. Tako široka opredelitev omogoča uporabo izraza »sodišče« za različne sisteme sodelovanja drugih organov in pravnih strokovnjakov v zapuščinskem postopku.⁴⁸

Iz navedenega izhaja, da mora slovenski predpis med različnimi organi, ki jih zajema pojem »sodišče«, kot izdajatelja potrdila določiti »sodišče«, ki je po nacionalnem pravu pristojno za obravnavanje dednih zadev. Nacionalna predpisa, ki določata organ, pristojen za zapuščinske zadeve, sta Zakon o dedovanju, ki v 168. členu določa, da zapuščinsko obravnavo opravi po zakonu stvarno pristojno sodišče, ter Zakon o sodiščih (v nadaljevanju: ZS). V skladu z 99. členom ZS so za zapuščinske zadeve pristojna okrajna sodišča. Posledično to pomeni, da mora biti tudi izdaja evropskih potrdil o dedovanju v pristojnosti subjekta, ki vodi zapuščinski postopek – torej okrajnega zapuščinskega sodišča.

8. Navedba, kateri predstavniki predlagatelja bodo sodelovali pri delu državnega zbora in delovnih teles:

- mag. Goran KLEMENČIČ, minister za pravosodje,
- Tina BRECELJ, državna sekretarka na Ministrstvu za pravosodje,
- dr. Ciril KERŠMANC, v. d. generalnega direktorja Direktorata za zakonodajo s področja pravosodja.

⁴⁸ Dr. Tjaša Ivanc: Vpliv evropske uredbe o dedovanju na slovensko dedno pravo – nič novega ali leži kaj pod površino?, Pravna praksa, 2014, št. 9, str. 22.

II. BESEDILO ČLENOV ZAKONA

1. člen

V Zakonu o dedovanju (Uradni list SRS, št. 15/76 in 23/78, Uradni list RS, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ in 31/13 – odl. US) se za 1. členom dodata nov naslov in nov 1.a člen, ki se glasita:

»Izvajanje uredbe Evropske unije

1.a člen

S tem zakonom se za izvajanje Uredbe (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju (UL L št. 201 z dne 27. 7. 2012, str. 107; v nadaljnjem besedilu: Uredba 650/2012/EU), določajo pristojnost in postopek v zvezi z evropskim potrdilom o dedovanju, pristojnost sodišč Republike Slovenije za odločanje o zadevah po Uredbi 650/2012/EU in postopek prilagoditve stvarnih pravic druge države članice Evropske unije pravu Republike Slovenije.«.

2. člen

Za 4. členom se doda nov 4.a člen, ki se glasi:

»4.a člen

Določbe tega zakona, ki urejajo pravice, obveznosti, omejitve in položaj zakoncev, veljajo enako tudi za:

- moškega in ženskega, ki živita v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti in nista sklenila zakonske zveze, če ni razlogov, iz katerih bi bila zakonska zveza med njima neveljavna,
- partnerja iz registrirane istospolne partnerske skupnosti,
- partnerja, ki živita v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti, vendar nista registrirala partnerske skupnosti po zakonu, ki ureja registracijo istospolne partnerske skupnosti, če ni razlogov, zaradi katerih bi bila taka partnerska skupnost med njima neveljavna.«.

3. člen

V 6. členu se beseda »Tudi« nadomesti z besedo »Tuji«.

4. člen

V 9. členu se pika nadomesti z vejico in doda besedilo »razen če se takšna zapuščina prenese v stečajno maso stečajja zapuščine brez dedičev.«.

5. člen

V 10. členu se črta drugi odstavek.

Dosedanja tretji in četrti odstavek postaneta drugi in tretji odstavek.

6. člen

Prvi odstavek 128. člena se spremeni tako, da se glasi:

»(1) Dedovanje premoženja osebe, ki je uživala pomoč v skladu s predpisi o socialnem varstvu, se omeji do višine vrednosti prejete pomoči, če ni v predpisih o socialnem varstvu določeno drugače. Ta omejitev se izvede tako, da postane del zapustnikovega premoženja, ki ustreza vrednosti prejete pomoči, do katere se dedovanje omeji, lastnina Republike Slovenije, če se je pomoč financirala iz proračuna Republike Slovenije, oziroma lastnina občine, če se je pomoč financirala iz proračuna občine.

V tretjem odstavku se za besedilom »obvežejo povrniti vrednost dane pomoči« dodata vejica in besedilo »do katere bi se po določbah zakona omejilo dedovanje,«.

Za petim odstavkom se doda nov šesti odstavek, ki se glasi:

»(6) Dedovanje premoženja osebe se po tem členu omeji tudi do višine vrednosti stroškov pogreba, če je stroške pogreba krila občina v skladu z določbami zakona, ki ureja pogrebno in pokopališko dejavnost.«.

7. člen

129. člen se spremeni tako, da se glasi:

»129. člen

(1) Republika Slovenija ali občina, iz proračuna katere se je financirala pomoč zapustniku v skladu s predpisi o socialnem varstvu, se lahko odpove pravici do povračila te pomoči, če so zapustnikovi dediči njegov zakonec ali njegovi otroci, ki so sami potrebni pomoči, ali če bi premoženje, ki bi postalo lastnina Republike Slovenije ali občine, predstavljalo zanjo breme ali bi zaradi upravljanja ali razpolaganja s to lastnino imela nesorazmerne stroške.

(2) Republika Slovenija in občina se lahko odpovesta pravici po prejšnjem odstavku v treh mesecih od dneva, ko sta bili obveščeni o uvedenem dedovanju.«.

8. člen

V drugem odstavku 130. člena se pika nadomesti z vejico in doda besedilo »razen če se takšna zapuščina prenese v stečajno maso stečajja zapuščine brez dedičev.«.

9. člen

137. člen se spremeni tako, da se glasi:

»137. člen

(1) Odpoved dedovanju, ki še ni uvedeno, nima pravnega učinka, razen če se dedovanju odpove potomec ali zakonec zapustnika.

(2) Potomec ali zakonec, ki sme samostojno razpolagati s svojimi pravicami, se v sporazumu s prednikom ali zakoncem odpove dediščini, ki bi mu šla po smrti njegovega prednika ali zakonca.

(3) Če se je dediščini odpovedal potomec, velja taka odpoved tudi za potomce tistega, ki se je odpovedal, če ni s sporazumom o odpovedi ali poznejšim sporazumom določeno kaj drugega.«.

10. člen

Za 141. členom se naslov III. poglavja spremeni tako, da se glasi:

»III. ODGOVORNOST DEDIČA IN REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ZAPUSTNIKOVE DOLGOVE«

11. člen

Za 142. členom se dodata nova 142.a in 142.b člen, ki se glasita:

»142.a člen

(1) Če postane zapuščina lastnina Republike Slovenije na podlagi 9. člena tega zakona, Republika Slovenija ne odgovarja za zapustnikove dolgove.

(2) Preden zapuščinsko sodišče izda sklep po 219. členu tega zakona, Republiko Slovenijo in znane upnike obvesti o zapuščini brez dedičev ter objavi oklic neznanim upnikom.

(3) Obvestilo o zapuščini brez dedičev vsebuje:

1. podatke o zapustniku (osebno ime, datum rojstva, zadnje stalno in začasno prebivališče, datum smrti ali razglasitve za mrtvega),
2. opravilno številko zapuščinske zadeve,
3. podatke o premoženju, ki sestavlja zapuščino, in zapustnikovih obveznostih,
4. opozorilo, da bo zapuščina brez dedičev prešla na Republiko Slovenijo, če noben upnik ne bo pravočasno vložil zahteve za prenos te zapuščine v stečajno maso stečajja zapuščine, in da Republika Slovenija ne odgovarja za zapustnikove dolgove.

(4) Oklic neznanim upnikom vsebuje podatke iz 1., 2. in 4. točke prejšnjega odstavka ter poziv upnikom, da lahko v šestih mesecih od dneva objave oklica zahtevajo, da se zapuščina brez dedičev prenese v stečajno maso zapuščine brez dedičev v skladu z določbami 142.b člena tega zakona.

142.b člen

(1) Upnik lahko zahteva, da se zapuščina brez dedičev prenese v stečajno maso zapuščine brez dedičev, če v šestih mesecih po prejemu obvestila o zapuščini brez dedičev oziroma v šestih mesecih od dneva objave oklica, če gre za neznanega upnika:

1. prijavi to zahtevo v zapuščinskem postopku in
2. vložijo predlog za začetek stečajja zapuščine brez dedičev.

(2) Prijavi zahteve za prenos zapuščine v stečajno maso zapuščine brez dedičev mora upnik priložiti potrdilo o vložitvi predloga za začetek stečajja zapuščine brez dedičev.

(3) Če upnik predlaga začetek stečajja zapuščine brez dedičev, velja, da je bil zapustnik insolventen.«.

12. člen

Drugi odstavek 155. člena se spremeni tako, da se glasi:

»(2) Če pusti oporočitelj sodno oporoko v hrambi pri sodišču, se da oporoka v posebno ovojnico, ki se zapečati, oporočitelju pa se na njegovo zahtevo izda potrdilo, da je bila oporoka sestavljena in da je bila izročena sodišču v hrambo.«.

13. člen

Prvi odstavek 180. člena se spremeni tako, da se glasi:

»(1) Smrtovnica se sestavi na podlagi podatkov iz matičnega registra in centralnega registra prebivalcev, centralne zbirke podatkov o pravicah iz javnih sredstev in podatkov, ki jih dajo pokojnikovi družinski člani ali osebe, s katerimi je pokojnik živel.«.

Za prvim odstavkom se doda nov drugi odstavek, ki se glasi:

»(2) Če je bila matičarju v postopku sestave smrtovnice izročena oporoka ali potrdilo o hrambi oporoke ali mu je bil posredovan podatek, da obstaja oporoka, smrtovnici priloži tudi oporoko ali potrdilo ali v smrtovnici navede podatek o obstoju oporoke.«.

Dosedanji drugi odstavek postane tretji odstavek.

14. člen

V prvem odstavku 182. člena se v 1. točki za besedo »očeta« doda besedilo »EMŠO«,«. 4. točka se spremeni tako, da se glasi:

»4. priimek in ime, EMŠO, datum rojstva, poklic ter stalno oziroma začasno prebivališče pokojnikovega zakonca ter zakonskih otrok in otrok, rojenih zunaj zakona, ter posvojencev;«.

V drugem odstavku se na koncu doda nov stavek, ki se glasi: »Če je znano, da je pokojnik napravil oporoko in ta ni bila predložena matičarju, se v smrtovnici navedejo tudi datum ali časovno obdobje, v katerem je bila oporoka sestavljena, oblika, v kateri je bila sestavljena, oseba, ki je sestavila oporoko, osebe, ki so oporočni dediči, in oseba, pri kateri je oporoka shranjena, ali kraj, kjer se oporoka nahaja.«.

Za četrtem odstavkom se doda nov peti odstavek, ki se glasi:

»(5) V smrtovnico se vpišejo tudi podatki iz evidence registriranih vozil in evidence o izdanih orožnih listinah.«.

15. člen

183. člen se spremeni tako, da se glasi:

»183. člen

Če matičar oziroma sodišče ob sestavi smrtovnice ugotovi, da je zapustnik užival pomoč v skladu s predpisi o socialnem varstvu, v smrtovnico vpiše, katere vrste pomoč v skladu temi predpisi je zapustnik prejemal, v kakšnem obdobju, ali je pomoč izplačevala država Republika Slovenija ali občina in skupni znesek izplačanih zneskov pomoči.«.

16. člen

V tretjem odstavku 225. člena se besedilo »200.000 tolarjev« nadomesti z besedilom »2.000 eurov«.

17. člen

Za 227. členom se dodajo novo tretje poglavje in členi od 227.a do 227.k, ki se glasijo:

»Tretje poglavje
DOLOČBE ZA IZVAJANJE UREDBE 650/2012/EU

Splošna določba

227.a člen

Za odločanje v zadevah po Uredbi 650/2012/EU se uporabljajo določbe tega zakona, če ni v Uredbi 650/2012/EU ali tem poglavju določeno drugače.

Evropsko potrdilo o dedovanju

227.b člen

(1) Zahteva za izdajo evropskega potrdila o dedovanju iz 65. člena Uredbe 650/2012/EU se vložijo pri sodišču, ki je odločalo v zapuščinskem postopku (v nadaljnjem besedilu: zapuščinsko sodišče).

(2) O zahtevi za izdajo evropskega potrdila o dedovanju odloči zapuščinsko sodišče.

Popravek, sprememba ali razveljavitev evropskega potrdila o dedovanju

227.c člen

O zahtevi za popravek, spremembo ali razveljavitev evropskega potrdila o dedovanju iz 71. člena Uredbe 650/2012/EU odloči zapuščinsko sodišče.

Pravna sredstva v zvezi z evropskim potrdilom o dedovanju

227.č člen

(1) Zoper sklep, s katerim sodišče odloči o zahtevi za izdajo evropskega potrdila o dedovanju v skladu s 67. členom Uredbe 650/2012/EU, zoper sklep o popravku evropskega potrdila o dedovanju, o spremembi evropskega potrdila o dedovanju in o razveljavitvi evropskega potrdila o dedovanju po 71. členu Uredbe 650/2012/EU lahko upravičene osebe iz 72. člena Uredbe 650/2012/EU vložijo pritožbo.

(2) Pritožba se vložijo v 30 dneh od vročitve.

(3) Pritožba ne zadrži izvršitve.

Začasna odložitev učinkov evropskega potrdila o dedovanju

227.d člen

(1) O zahtevi za začasen odlog učinkov evropskega potrdila o dedovanju iz 73. člena Uredbe 650/2012/EU odloči zapuščinsko sodišče.

(2) Zoper sklep, s katerim sodišče odloči o zahtevi iz prejšnjega odstavka, lahko upravičene osebe iz 72. člena Uredbe 650/2012/EU vložijo pritožbo pri zapuščinskem sodišču.

(3) Pritožba se vloži v 30 dneh od vročitve.

(4) Pritožba ne zadrži izvršitve.

Evropsko potrdilo o dedovanju, izdano v drugi državi članici

227.e člen

(1) Evropsko potrdilo o dedovanju, izdano v drugi državi članici Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: druga država članica) v skladu z Uredbo 650/2012/EU, ima v primerih, ko je za vpis pravice na nepremičnini ali premičnini v zemljiško knjigo ali drugo evidenco ali register pristojno sodišče ali drug organ Republike Slovenije, lastnost sklepa o dedovanju.

(2) V primeru, ko je za vpis pravice na nepremičnini ali premičnini v zemljiško knjigo ali drugo evidenco ali register pristojno sodišče ali drug organ Republike Slovenije, se šteje evropsko potrdilo o dedovanju, izdano v drugi državi članici v skladu z Uredbo 650/2012/EU, kot listina, ki je podlaga za takšen vpis.

(3) Postopek vpisa v zemljiško knjigo ali drugo evidenco ali register se začne na zahtevo stranke, katere pravica se v skladu z evropskim potrdilom o dedovanju vpiše v zemljiško knjigo ali drugo evidenco ali register.

Prilagoditev stvarnih pravic

227.f člen

(1) Če je treba po 31. členu Uredbe 650/2012/EU odločiti o prilagoditvi stvarne pravice, o tem na predlog osebe, ki uveljavlja takšno stvarno pravico, ki je pravo Republike Slovenije ne pozna, odloči okrajno sodišče, na območju katerega se nahaja predmet zapuščine ali večina predmetov zapuščine, glede katerih se uveljavlja takšna stvarna pravica, v nepravdnem postopku.

(2) Sklep o prilagoditvi stvarnih pravic je skupaj z evropskim potrdilom o dedovanju podlaga za vpis stvarnih pravic v zemljiško knjigo ali drugo evidenco ali register.

Začasni ukrepi in zavarovanje zapuščine

227.g člen

Če po Uredbi 650/2012/EU o dedovanju odloča pristojni organ druge države članice, o zahtevi za začasne ukrepe in zavarovanje zapuščine v Republiki Sloveniji (19. člen Uredbe 650/2012/EU) odloči pristojno okrajno sodišče po določbah tega zakona ali po določbah zakona, ki ureja izvršbo in zavarovanje.

Razglasitev izvršljivosti

227.h člen

(1) Zahteva za razglasitev izvršljivosti odločbe, javne listine in sodne poravnave, izdane, sestavljene oziroma sklenjene v drugi državi članici in izvršljive v tej državi, se v Republiki Sloveniji vloži pri okrožnem sodišču, ki je krajevno pristojno v skladu s 45. členom Uredbe 650/2012/EU.

(2) O zahtevi za razglasitev izvršljivosti odloči okrožno sodišče iz prejšnjega odstavka.

(3) Sklep o razglasitvi izvršljivosti se vroči stranki, ki je vložila zahtevo, in stranki, zoper katero se zahteva izvršitev v skladu z drugim odstavkom 49. člena Uredbe 650/2012/EU.

Ugovor zoper sklep o razglasitvi izvršljivosti

227.i člen

(1) O ugovoru zoper sklep o razglasitvi izvršljivosti po 50. členu Uredbe 650/2012/EU odloča sodišče, ki je izdalo sklep o razglasitvi izvršljivosti, v senatu treh sodnikov.

(2) Rok za odgovor na ugovor je 30 dni od vročitve ugovora.

(3) Če je odločitev o ugovoru odvisna od spornih dejstev, odloči sodišče po opravljenem naroku.

Pritožba zoper sklep o ugovoru

227.j člen

(1) Zoper sklep, s katerim okrožno sodišče odloči o ugovoru iz prejšnjega člena, lahko stranka vloži pritožbo.

(2) Pritožba se vloži v 30 dneh od vročitve sklepa.

(3) Rok za odgovor na pritožbo je 30 dni od vročitve pritožbe.

(4) O pritožbi odloči Vrhovno sodišče Republike Slovenije.

(5) Pritožba ne zadrži izvršitve sklepa.

Potrdilo o izvršljivosti

227.k člen

Za izdajo potrdila iz (b) točke tretjega odstavka 46. člena Uredbe 650/2012/EU za potrebe priznanja ali razglasitve izvršljivosti sklepa o dedovanju v drugi državi članici je pristojno zapuščinsko sodišče.«.

18. člen

Z dnem uveljavitve tega zakona prenehajo veljati drugi odstavek 417. člena, 417.a in 417.b člen, prvi in drugi odstavek 417.c člena in 2. točka 417.d člena Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (Uradni list RS, št. 13/14 – uradno prečiščeno besedilo in 10/15 – popr.).

V četrtem odstavku 417.c člena Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (Uradni list RS, št. 13/14 – uradno prečiščeno besedilo in 10/15 – popr.) se besedi »Republika Slovenija« nadomestita z besedo »upnik«.

19. člen

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

III. OBRAZLOŽITEV ČLENOV

K 1. členu

Z namenom harmonizacije pravil mednarodnega zasebnega prava sta Evropski parlament in Svet EU 4. julija 2012 sprejela Uredbo (EU) št. 650/2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju (v nadaljnjem besedilu: Uredba (EU) št. 650/2012). Uredba je splošno veljavna in v celoti zavezujoča ter se neposredno uporablja v vseh državah članicah. V skladu s 3.a členom Ustave se v Republiki Sloveniji uredbe EU uporabljajo neposredno. Kljub navedenemu izvajanje uredb pogosto ni mogoče brez sprejetja nacionalnih pravnih aktov oziroma že sama uredba izrecno pooblašča državo članico, da sprejme izvedbene predpise.

Glede na to, da je treba po mnenju predlagatelja zaradi učinkovitega izvajanja Uredbe (EU) št. 650/2012 v Zakonu o dedovanju (v nadaljnjem besedilu: ZD) urediti določena vprašanja glede pristojnosti in postopka, ki je po uredbi prepuščeno urejanju v nacionalnem pravu, je v skladu z nomotehničnimi smernicami predlagano, da se za 1. členom zakona doda 1.a člen, ki napove, da se s tem zakonom podrobneje ureja izvajanje Uredbe (EU) št. 650/2012.

Uredba (EU) št. 650/2012 združuje določbe o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb in javnih listin v zapuščinskih zadevah ter uvaja evropsko potrdilo o dedovanju.

V zvezi s pristojnostjo za izdajo evropskega potrdila o dedovanju določa, da je izdajatelj potrdila sodišče, kot je opredeljeno v drugem odstavku 3. člena Uredbe (EU) št. 650/2012, ali drug organ, ki je po nacionalnem pravu pristojen za obravnavanje dednih zadev. V skladu z navedeno določbo v Uredbi (EU) št. 650/2012 izraz »sodišče« pomeni vsak sodni organ in vse druge organe in pravne strokovnjake, pristojne za dedne zadeve, ki izvajajo sodno funkcijo ali delujejo na podlagi pooblastil, ki jih nanje prenese sodni organ, ali pod nadzorom sodnega organa, če ti drugi organi in pravni strokovnjaki zagotavljajo jamstva glede svoje nepristranskosti in pravice strank do zaslišanja in so odločbe, ki jih izdajo, po pravu države članice, v kateri delujejo, lahko predmet pritožbe, naslovljene na sodni organ, ali predmet ponovne preučitve s strani tega organa ter imajo podobno veljavo in učinek kot odločbe sodnega organa glede iste zadeve. V uvodnih določbah Uredbe (EU) št. 650/2012 je izrecno določeno, da bi morale države članice v nacionalni zakonodaji določiti, kateri organi bodo pristojni za izdajo evropskega potrdila o dedovanju, to je bodisi sodišča, kot so opredeljena zgoraj, bodisi drugi organi, ki so pristojni za dedne zadeve, kot so na primer notarji.

Glede na predlagane določbe v nadaljevanju je tako v predlaganem 1.a členu napovedano, da se s tem zakonom določajo pristojnost in postopek v zvezi z evropskim potrdilom o dedovanju, pristojnost sodišč Republike Slovenije za odločanje o zadevah po Uredbi (EU) št. 650/2012 in postopek prilagoditve stvarnih pravic druge države članice Evropske unije pravu Republike Slovenije.

K 2. členu:

Ustavno sodišče je v odločbi št. U-I-425/06 z dne 2. julija 2009 (Uradni list RS, št. 55/09) ugotovilo, da ureditev zakonitega dedovanja po 22. členu Zakona o registraciji istospolne partnerske skupnosti⁴⁹ (v nadaljnjem besedilu: ZRIPS) ni v skladu z Ustavo, saj partnerje iz registrirane istospolne partnerske skupnosti pri uresničevanju pravice do dedovanja kot

temeljne človekove pravice obravnava diskriminatorno glede na zakonce oziroma zunajzakonske partnerje, in sicer zgolj na temelju spolne usmerjenosti kot ene od osebnih okoliščin. Ustavno sodišče je odločilo, da mora Državni zbor Republike Slovenije ugotovljeno neskladje odpraviti v roku šestih mesecev po objavi odločbe v Uradnem listu Republike Slovenije (odločba je bila objavljena 17. julija 2009, šestmesečni rok pa je potekel 17. januarja 2010). Do danes ugotovljeno neskladje še ni bilo odpravljeno.

22. člen ZRIPS v prvem odstavku določa, da ima v primeru partnerjeve smrti preživeli partner iz registrirane istospolne partnerske skupnosti pravico do dedovanja na deležu skupnega premoženja po tem zakonu. Ta določba vzpostavlja pravni temelj za dedovanje med partnerji iz registrirane istospolne partnerske skupnosti, saj ZD kot splošni predpis in tudi kakšen drug predpis s področja dedovanja istospolnih partnerjev ne uvršča v krog dedičev. V drugem in tretjem odstavku ZRIPS ureja način dedovanja skupnega premoženja med partnerjema iz registrirane istospolne partnerske skupnosti. Četrty odstavek ureja dedovanje posebnega premoženja zapustnika in določa, da se to premoženje deduje po splošnih pravilih o dedovanju. Ti predpisi se uporabljajo tudi pri dedovanju na deležu skupnega premoženja zapustnika, če ZRIPS ne določa drugače. V petem odstavku je določeno še, da je za postopke dedovanja po ZRIPS stvarno pristojno okrajno sodišče. Dedovanje posebnega in skupnega premoženja partnerjev iz registrirane istospolne partnerske skupnosti ZRIPS torej ureja različno, ZD pa med dedovanjem posebnega in skupnega premoženja zakoncev ne določa razlik.⁵⁰

Ustavno sodišče je slaba štiri leta kasneje sprejelo še eno odločitev glede dedovanja partnerjev iz istospolne partnerske skupnosti – tokrat njene neregistrirane različice. Z odločbo U-I-212/10 (Uradni list RS, št. 31/13) je ugotovilo, da je ureditev zakonitega dedovanja v ZD v neskladju z Ustavo, saj za partnerje iz neregistrirane istospolne partnerske skupnosti pri zakonitem dedovanju ne določa enakih pravnih posledic kot za zunajzakonske partnerje. Zato veljavna ureditev posega v pravico partnerja iz neregistrirane istospolne partnerske skupnosti do nediskriminacijskega obravnavanja. Tudi v tej odločbi je Ustavno sodišče Republike Slovenije odločilo, da mora Državni zbor Republike Slovenije ugotovljeno neskladje odpraviti v roku šestih mesecev po objavi odločbe v Uradnem listu Republike Slovenije (odločba je bila objavljena 15. aprila 2013, šestmesečni rok pa je potekel 15. oktobra 2013). Tudi to ugotovljeno neskladje še ni bilo odpravljeno.

15. decembra 2014 je skupina poslancev v zakonodajni postopek vložila Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih.⁵¹ Cilj zakonskega predloga je bil odpraviti vse tiste zakonske določbe v veljavni slovenski zakonodaji, ki zakonsko in zunajzakonsko zvezo določajo kot skupnost dveh oseb nasprotnega spola. Določal je prenehanje veljavnosti ZRIPS in preoblikovanje registrirane istospolne partnerske skupnosti v zakonsko zvezo. 3. marca 2015 je bil predlog novele sprejet, vendar zaradi začetega postopka za razpis referendumu ni začel veljati. Na referendumu 20. decembra 2015 Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih ni dobil zadostne podpore za uveljavitev, zato še naprej ostajata v veljavi 3. člen Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih,⁵² ki opredeljuje zakonsko zvezo kot z zakonom urejeno življenjsko skupnost moža in žene, ter ZRIPS. Ker pravna ureditev dedovanja partnerjev iz istospolnih partnerskih skupnosti tako ostaja nespremenjena in je zato še vedno v neskladju z Ustavo, je predlagana ustrezna ureditev. Predlagano je, da veljajo določbe ZD, ki urejajo pravice, obveznosti, omejitve in položaj zakoncev, enako – kot veljajo za zakonce – tudi za:

- moškega in žensko, ki živita v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti in nista sklenila zakonske zveze, če ni razlogov, iz katerih bi bila zakonska zveza med njima neveljavna,

- partnerja iz registrirane istospolne partnerske skupnosti,
- partnerja, ki živita v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti, vendar nista registrirala partnerske skupnosti po zakonu, ki ureja registracijo istospolne partnerske skupnosti, če ni razlogov, zaradi katerih bi bila taka partnerska skupnost med njima neveljavna.

Ker je predlagana opisana izenačitev v okviru splošnih določb zakona in je na tem mestu predlagana tudi izenačitev zunajzakonskih partnerjev z zakonci, je posledično predlagano črtanje

drugega odstavka 10. člena, ki določa: »(2) Kot zakonca dedujeta drug po drugem tudi moški in ženska, ki živita v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti in nista sklenila zakonske zveze, vendar le v primeru, če ni razlogov, iz katerih bi bila zakonska zveza med njima neveljavna.«.

S tem je odpravljena tudi pomanjkljivost veljavnega zakona, ki je zunajzakonska partnerja izenačil z zakoncema samo pri zakonitem dedovanju (določba 10. člena je umeščena v II. poglavje »Dedovanje na podlagi zakona«), ne pa tudi glede ostalih pravic, obveznosti, položajev ali omejitev ki jih določa ZD. Tako npr. ZD določa, da lahko oporočitelj razdedini dediča, ki ima pravico do nujnega deleža, če je naklepoma storil kakšno hujše kaznivo dejanje *zoper njega ali zoper njegovega zakonca*, otroka, posvojenca, ali starše (42. člen), da pri pisni oporoki pred pričami in pri sodni oporoki ne morejo biti priče in ne morejo kot sodnik sestaviti oporoke po oporočiteljevi izjavi: oporočiteljevi potomci, njegovi posvojenci in njihovi potomci, njegovi predniki in posvojitelji, njegovi sorodniki v stranski vrsti do vštetega tretjega kolena, *zakonci vseh teh oseb in zakonec oporočitelja* (67. člen), da so neveljavna določila oporoke, s katerimi se kaj zapušča sodniku, ki je oporoko sestavil, pričam pri oporoki ali prednikom, potomcem, bratom, sestram *ter zakoncem teh oseb* (68. člen), da se Republika Slovenija ali občina, iz proračuna katere se je financirala pomoč zapustniku v skladu s predpisi o socialnem varstvu, lahko odpove pravici do povračila te pomoči, če so zapustnikovi dediči *njegov zakonec ali njegovi otroci, ki so sami potrebni pomoči* (129. člen). Nobenega utemeljenega razloga ni, da bi bil v navedenih situacijah (in v ostalih primerih, ki jih še ureja Zakon o dedovanju) zakonec v drugačnem položaju kot zunajzakonski partner ali partner iz registrirane ali neregistrirane istospolne partnerske skupnosti.

Glede na navedeno je predlagana izenačitev na področju zakona, ki ureja dedovanje, v okviru splošnih določb zakona in pomeni izenačitev glede vseh pravic, obveznosti, omejitev in položajev, ki jih določa ZD.

K 3. členu:

Predlagana sprememba je potrebna zaradi tiskarske napake v besedilu veljavnega zakona. Glede na naslov pred določbo in samo vsebino določbe je jasno, da imajo »tujji« državljeni (in ne »tudi« državljeni) v Republiki Sloveniji enake dedne pravice kot državljeni Republike Slovenije ob pogoju vzajemnosti.

K 4. členu:

Glede na predlagano ureditev v novih 142.a členu in 142.b členu je treba v 9. členu določiti izjemo, kdaj zapuščina brez dedičev ne postane lastnina Republike Slovenije. To se zgodi v primeru, če se zapuščina brez dedičev prenese v stečajno maso stečajja zapuščine brez dedičev.

K 5. členu:

Glede na 2. člen predloga zakona, s katerim je predlagana izenačitev zunajzakonskih partnerjev z zakonci v okviru splošnih določb zakona, je posledično predlagano črtanje drugega odstavka 10. člena, ki določa: »(2) Kot zakonca dedujeta drug po drugem tudi moški in ženska, ki živita v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti in nista sklenila zakonske zveze, vendar le v primeru, če ni razlogov, iz katerih bi bila zakonska zveza med njima neveljavna.«.

K 6. členu:

128. člen ZD določa omejitve dedovanja premoženja osebe, ki je uživala pomoč s skladu s predpisi o socialnem varstvu. Namen zakonodajalca pri uzakonitvi omejitve dedovanja v ZD je bil, da se dedovanje premoženja osebe, ki je uživala socialno pomoč, omeji, saj je zapustnik tudi na račun socialne pomoči (ki mu pripada tudi, če je lastnik nepremičnine, vendar gre za edino nepremičnino, v kateri živi) vzdrževal in ohranjal vrednost nepremičnine, zato je utemeljena zahteva države oziroma občine, da se poplača do določene višine iz tega premoženja pred dediči. Omejitve dedovanja iz ZD je bila dopolnjena z Zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o socialnovarstvenih prejemkih⁵³ (prehodna določba 39. člena). Ta je določil, da se ne glede na določbo 128. in 129. člena ZD do nove ureditve omejitve dedovanja premoženja zapustnika, ki je užival pomoč v skladu s predpisi o socialnem varstvu, dedovanje zapustnikovega premoženja omeji do višine 2/3 prejetih sredstev, ki jih je zapustnik prejel iz naslova varstvenega dodatka, oprostitve plačil socialnovarstvenih storitev in prispevka k plačilu sredstev, namenjenih za plačilo oziroma doplačilo pravic družinskega pomočnika. Kot izjema od tega je določeno, da se dedovanje ne omeji, če je zapustnik to pomoč prejel za 12 mesecev ali manj. Če jo je prejemal 12 mesecev ali več, pa se dedovanje zapustnikovega premoženja omeji do višine prejete pomoči, zmanjšane za 12 najvišjih mesečnih zneskov, nato pa zmanjšane še za 1/3 od preostalih mesečnih zneskov prejete pomoči. Druga izjema je zapisana v četrtem odstavku navedenega člena, in sicer da se za prejeto izredno denarno socialno pomoč iz 33., 34.a in 34.b člena Zakona o socialnovarstvenih prejemkih dedovanje zapustnikovega premoženja ne omeji.

Predlagana je sprememba prvega odstavka 128. člena, ki odkazuje na ureditev v Zakonu o socialnovarstvenih prejemkih (v nadaljnjem besedilu: ZSVarPre). Po tej ureditvi država oziroma občina ne uveljavljata omejitve dedovanja do celotne vrednosti dane pomoči, ki sta jo za časa življenja namenili zapustniku. ZD torej določa omejitve dedovanja, ZSVarPre pa bo tudi v prihodnje še vedno določal višino posameznih vrst pomoči, do katere se izvede omejitve dedovanja.

V novem šestem odstavku se med razloge za omejitve dedovanja uvršča tudi kritje stroškov pogreba. Dedovanje premoženja osebe se omeji do višine vrednosti stroškov pogreba, ki jih je kriala občina v skladu z zakonom, ki ureja pogrebno in pokopališko dejavnost.

K 7. členu:

V praksi se pogosto dogaja, da na podlagi omejitve dedovanja Republika Slovenija ali občina postane lastnica zelo majhnih deležev nepremičnin, s katerimi zelo težko razpolaga, z njimi pa mora upravljati. Uveljavljanje pravice do omejitve dedovanja v teh primerih tako ne doseže namena omejitve dedovanja, saj se iz teh deležev Republika Slovenija zelo težko poplača, prinašajo pa ji še dodatna bremena. Zato Vlada Republike Slovenije predlaga, da se lahko tako Republika Slovenija kot občina odpovesta dedovanju tudi v primeru, če bi premoženje, ki bi postalo lastnina Republike Slovenije ali občine, pomenilo obremenitev za državo ali občino oziroma bi z njegovim upravljanjem ali posli razpolaganja imeli nesorazmerne stroške. Gre za

⁵³ Uradni list RS, št. 99/13.

majhne deleže na nepremičninah, ki jih je nemogoče prodati, nepremičnino pa tudi težko razdeliti. V prid taki izjemi govori tudi Zakon o stvarnem premoženju države in samoupravnih lokalnih skupnosti (Uradni list RS, št. 86/10, 75/12, 47/13 – ZDU-1G, 50/14, 90/14 – ZDU-11, 14/15 – ZUUJFO in 76/15), ki v 4. členu določa, da je postopek ravnanja s stvarnim premoženjem treba voditi učinkovito, s čim manjšimi stroški in na podlagi metod, ki omogočajo najugodnejše rezultate za državo in samoupravne lokalne skupnosti.

Presoja gospodarnosti bo treba na podlagi konkretnih okoliščin izvesti v vsakem posamičnem primeru, pri čemer bo treba upoštevati predvsem možnost unovčitve premoženja, na katero vplivajo poleg stanja predmeta zapuščine tudi vsakokratne razmere na trgu nepremičnin/premičnin, lastniški delež države oziroma občin, velikost predmeta, predvideni stroški vzdrževanja in druge dajatve, uporabnost premoženja za državo oziroma občino ter druge konkretne okoliščine in lastnosti, ki jih v naprej ni mogoče predvideti. V primeru solastnine pa bo poleg navedenega, upoštevajoč okoliščine vsakega posameznega primera, potrebno oceniti tudi možnost delitve v naravi ali civilne delitve predmeta zapuščine.

Za sprejem takšne odločitve pa je seveda ključno, da bo imela Republika Slovenija oziroma občina dovolj časa za pridobitev podatkov o premoženju zapustnika in njegovi unovčljivosti, kar bo podlaga za sprejem gospodarne odločitve o uveljavljanju pravice do povračila pomoči oziroma njeni morebitni odpovedi. Zato je predlagano, da se lahko Republika Slovenija oziroma občina odpoveva pravici do omejitve dedovanja v treh mesecih od dneva, ko sta bili obveščeni o uvedenem dedovanju.

K 8. členu

Glede na predlagano ureditev v novih 142.a členu in 142.b členu je treba enako kot v 9. členu zakona tudi v drugem odstavku 130. člena zakona določiti ustrezno izjemo. Po drugem odstavku 130. člena se v primeru, če se po preteku enega leta od objave oklica neznanim dedičem ne zglašijo noben dedič, zapuščina razglasi za lastnino Republike Slovenije in izroči pristojnemu organu Republike Slovenije. Do tega ne more priti, če se zapuščina brez dedičev prenese v stečajno maso stečajja zapuščine brez dedičev.

K 9. členu:

Po določilu 137. člena ZD se lahko sklene sporazum o odpovedi neuvedenemu dedovanju samo med predniki in potomci, ne pa tudi med zakonci in zunajzakonskimi partnerji. Sporazum o odpovedi nevednemu dedovanju je edina dednopravna pogodba, ki je dovoljena v slovenskem dednem pravu. Sklepanje dednopravnih pogodb je načeloma prepovedano (103. člen ZD), vendar je v drugem odstavku 137. člena ZD zapisana izjema, po kateri se lahko potomec, ki sme samostojno razpolagati s svojimi pravicami, v sporazumu s prednikom odpove dediščini, ki bi mu šla po prednikovi smrti. Ta določba pomeni po eni strani odstop od načela, da nihče ne more razpolagati z dediščino, katere se nadeja, in da se zato pred zapustnikovo smrtjo ne more odpovedati pričakovani dediščini (prvi odstavek 104. člena ZD in prvi odstavek 137. člena ZD). Po drugi strani pa pomeni izjemo od načela, da zapustnik ne more pogodbeno razpolagati s premoženjem, ki ga bo imel ob smrti (103. člen ZD), saj soglasje s potomčevimi odpovedmi bodoči dediščini pomeni tako razpolaganje. Če se je dediščini odpovedal potomec, taka odpoved velja tudi za njegove potomce, razen če se je s sporazumom o odpovedi neuvedenemu dedovanju ali s kakšnim poznejšim sporazumom z zapustnikom dogovoril drugače. Predlog zakona v opisano veljavno ureditev ne posega. Predlagatelj namreč meni, da je eden poglobitvenih namenov veljavne določbe o odpovedi neuvedenemu dedovanju, da se določenega potomca in vse njegove potomce, ki bi dedovali na podlagi vstopne pravice – celotno linijo – izključijo od dedovanja zato, da bi lahko dedovali drugi dediči.

Predlog zakona pa razširja možnost sklenitve medsebojnega sporazuma o odpovedi neuedenemu dedovanju na zakonce. Glede na predlagan 4.a člen zakona (2. člen predloga zakona) bo to veljalo tudi za zunajzakonska partnerja in partnerja iz registrirane in neregistrirane istospolne partnerske skupnosti.

Predlagatelj meni, da ni utemeljenih razlogov za prepoved sklepanja sporazumov med zakonci, ki so, tako kot zapustnikovi potomci, dediči prvega dednega reda.⁵⁴ Tudi iz prakse izhaja, da bi bila dopustitev sklenitve takšnega sporazuma dobrodošla, zlasti v primerih, ko želita svoje premoženjsko pravno razmerje urediti zakonca ali zunajzakonska partnerja, za katera ta zakonska zveza oziroma zunajzakonska skupnost ni prva.⁵⁵ V novo zvezo običajno »prineseta« svoje otroke iz prejšnje zveze in vsak svoje premoženje. Premoženje vsakega izmed njiju se v primeru dedovanja nato deli med otroke in zakonca oziroma zunajzakonskega partnerja po enakih delih ali pa, če zakonec oziroma zunajzakonski partner umre, po vstopni pravici dedujejo njegovi potomci, če seveda ni z oporoko določeno kaj drugega. ZD ima sicer v 13. členu določbo o zmanjšanju deleža zapustnikovega zakonca, če je imel zapustnik otroke, ki niso tudi otroci njegovega zakonca, namen te določbe pa je bil le zagotoviti ugodnejši položaj otrok, če zakonec zanje ne bi skrbel enako kot za lastne otroke. Vendar določba pomeni samo zmanjšanje, ne pa tudi izključitev zapustnikovega zakonca od dedovanja.

Bojazen pred zakonitim dedovanjem je pogosto vzrok za družinska nesoglasja. Upoštevati moramo dejstvo, da potomci posameznega zakonca oziroma zunajzakonskega partnerja mnogokrat gledajo na premoženje svojega starša precej čustveno. V tem premoženju pogosto vidijo, kljub prej opravljeni delitvi skupnega premoženja, prispevek drugega starša. Dejstvo, da bi to premoženje lahko dedovali tudi novi starši partnerja ali celo njihovi otroci, ki so jim povsem »tujki«, jim ni po volji. Tudi zakonci sami pogosti izražajo željo, da bi radi, da premoženje vsakega od njiju dedujejo le njegovi oziroma njeni otroci. Seveda lahko to uredita z oporoko, vendar je oporoko mogoče kadar koli preklicati. Starši in otroci želijo, da se razmerje uredi na bolj gotov način. Da bi zakonca pri 40. letih sklepala izročilno pogodbo, je tudi malo verjetno. Še najpogosteje se v takih primerih sklene darilna pogodba za primer smrti, s katero posamezen zakonec sklene pogodbo s tistim (običajno potomcem), za katerega želi, da bi postal lastnik njegovega premoženja. S to pogodbo se sicer doseže, da se lastninska pravica prenese šele ob smrti zakonca – darovalca in da to premoženje ni predmet dedovanja. Ima pa to slabost, da se z njo lahko zajame samo premoženje, ki obstaja v času sklenitve pogodbe, ne pa premoženje, ki bi ga imel zakonec ob smrti. Opozoriti velja tudi na določbe o vračunanju daril (46.–58. člen ZD) in vrnitvi daril zaradi prikrajšanja nujnega deleža (34.–41. člen ZD). Če bi zakonca ali zunajzakonska partnerja lahko sklenila sporazum, s katerim bi se odpovedala dedovanju drug po drugem, kar pomeni, da bi bili zakoniti dediči vsakega izmed njiju le njuni potomci, bi imela – zlasti njuni dedni upravičenci – v rokah listino, ki bi imela značaj dednopravne pogodbe. Značilnost take pogodbe je večja pravna gotovost, bolj gotov položaj potomcev vsakega izmed novih partnerjev pa lahko pomeni tudi boljše odnose med vsemi prizadetimi.⁵⁶

Omeniti velja tudi, da dednopravne pogodbe, med katere uvrščamo sporazum o odpovedi neuedenemu dedovanju, v našem prostoru niso tuje. Že ODZ je poznal dednopravne pogodbe med zakonci. Po drugi svetovni vojni so bile prepovedane – predvsem zaradi odnosa so zasebne lastnine. Praznino na tem področju se je poskušalo zapolnjevati z izročilno pogodbo in

⁵⁴ V zvezi s tem je treba omeniti Hrvaško, ki ima zelo podobno ureditev dedovanja, kot je slovenska, in je sprejela rešitev, ki dovoljuje sklepanje sporazumov o odpovedi neuedenemu dedovanju tudi med zakonci.

⁵⁵ Iz podatkov Statističnega urada Republike Slovenije izhaja, da je bilo v letu 2014 skupaj 2.469 razvez, od tega je bilo razvez zakonov, v katerih so se rodili otroci, 1.238. K temu je treba prišteti tudi razhode zunajzakonskih partnerjev, za katere pa ni podatka.

⁵⁶ Povzeto po: Dolinšek, A., Sporazum o odpovedi neuedenemu dedovanju tudi med zakonci – zakaj pa ne?, Pravna praksa 2003/45, str. 28.

pogodbo o dosmrtnem preživljanju. Po Ustavi Republike Slovenije⁵⁷ (v nadaljnjem besedilu: Ustava) je lastnina pojmovana drugače. 33. člen Ustave zagotavlja pravico do zasebne lastnine in dedovanja. Iz tega izhaja zapustnikova pravica od svobodnega oporočnega in pogodbenega razpolaganja s svojim premoženjem. Tako je tudi spremenjen odnos do lastnine eden od razlogov, ki utemeljuje ponovno uvedbo sporazuma o odpovedi neuvedenemu dedovanju.

K 10. členu

Glede na predlagana nova 142.a člen in 142.b člen je treba ustrezno dopolniti naslov tretjega poglavja.

K 11. členu

Po ZD velja:

- da postane zapuščina brez dedičev lastnina Republike Slovenije (9. člen),
- da se zapuščina razglasi za lastnino Republike Slovenije in izroči pristojnemu organu Republike Slovenije, če se po preteku enega leta od objave oklica ne zglosi noben dedič (130. člen) in
- da se zapuščina izroči organu, pristojnemu za gospodarjenje s posamezno vrsto premoženja, če sodišče ugotovi, da ni dedičev, ali kadar se ne ve, ali je kaj dedičev, pa se v predpisanem roku ne zglosi nihče, ki bi uveljavljal pravico do dediščine (219. člen).

Republika Slovenija postane lastnica zapuščine in odgovarja za zapustnikove dolgove enako kot dedič – *pro viribus hereditatis* – torej do višine vrednosti podedovanega premoženja, s podedovanim in tudi lastnim premoženjem. Ker se dedovanje uvede s trenutkom zapustnikove smrti, do zaključka zapuščinskega postopka pa lahko preteče več let, se lahko dejansko stanje – predvsem zapustnikovih premičnin, navedenih v smrtovnici – močno razlikuje od dejanskega stanja glede teh predmetov v trenutku, ko sodišče izda zapuščinski sklep. V času, ki mine od uvedbe dedovanja do konca zapuščinskega postopka, je namreč po navadi veliko predmetov odtujenih oziroma prodanih, denar zapustnika pa dvignjen z njegovega bančnega računa, zato Republika Slovenija s tem zapustnikovim premoženjem, čeprav je formalno njegova lastnica, ne more razpolagati. Posledica tega je oškodovanje državnega proračuna, saj Republika Slovenija še vedno odgovarja za zapustnikove dolgove do višine podedovanega (ne le prevzetega) premoženja.

Z uveljavitvijo novele ZFPPIPP leta 2013⁵⁸ je Republika Slovenija dobila možnost odkloniti prevzem zapuščine brez dedičev. Z novimi 417.a–417.d členu ZFPPIPP so se dopolnila pravila, urejena v 9., 130. in 219. členu veljavnega ZD. V navedenih členih ZFPPIPP je določeno, da mora zapuščinsko sodišče pred izdajo sklepa o prenosu zapuščine brez dedičev na Republiko Slovenijo po prvem odstavku 417. člena o zapuščini brez dedičev obvestiti Republiko Slovenijo. Da bi ta uveljavila pravno možnost odkloniti prevzem zapuščine brez dedičev, mora po prvem odstavku 417. člena ZFPPIPP zahtevati, da se zapuščina brez dedičev prenese v stečajno maso zapuščine brez dedičev, in vložiti predlog za začetek stečaja zapuščine brez dedičev. Če Republika Slovenija pravočasno in pravilno uveljavi zahtevo za prenos zapuščine brez dedičev v stečajno maso, premoženjske pravice, ki so predmet te zapuščine, ne preidejo na Republiko

⁵⁷ Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121, 140, 143, 47/13 – UZ148 in 47/13 – UZ90, 97, 99.

⁵⁸ Uradni list RS, št. 47/13.

Slovenijo, temveč preidejo v stečajno maso stečajja zapuščine brez dedičev. V tem primeru tudi ne nastane odgovornost Republike Slovenije za zapustnikove obveznosti.

S predlogom za nova 142.a člen in 142.b člen se možnost zahtevati prenos zapuščine brez dedičev v stečajno maso zapuščine brez dedičev in možnost vložiti predlog za začetek stečajja zapuščine brez dedičev z Republike Slovenije prenaša na zapustnikove upnike. Ti imajo namreč interes, da se poplačajo iz zapustnikovega premoženja – zahtevajo prenos zapuščine v stečajno maso in začetek stečajja kar se da hitro, torej še preden lahko sodišče izda sklep po 219. členu ZD. Če tega ne storijo, preide zapuščina brez dedičev na Republiko Slovenijo. Ta za dolgove ne bo odgovarjala, kar pomeni, da zapustnikovi upniki (znani in neznan), ki zamudijo rok za prijavo zahteve v zapuščinskem postopku in vložitev predloga za začetek stečajja zapuščine brez dedičev, izgubijo možnost poplačila. Iz tega razloga je za prijavo zahteve in za vložitev predloga predlagan daljši, šestmesečni rok namesto dosedanjega trimesečnega roka. Rok šestih mesecev bo po predlagani ureditvi za znane upnike tekkel od prejema obvestila sodišča o zapuščini brez dedičev, za sodišču neznanne upnike pa od objave oklica.

V novem 142.a členu je torej določen postopek, po katerem postopa zapuščinsko sodišče, preden izda sklep, da se zapuščina izroči v gospodarjenje pristojnemu državnemu organu, v novem 142.b členu pa je določeno, kako naj postopajo znani in neznan upniki. Določeno je, da sodišče Republiko Slovenijo in znane upnike obvesti o zapuščini brez dedičev in objavi oklic neznanim upnikom. Vsi upniki lahko nato v šestih mesecih po prejemu obvestila o zapuščini brez dedičev oziroma od objave oklica zahtevajo, da se zapuščina brez dedičev prenese v stečajno maso zapuščine brez dedičev, in vložijo predlog za začetek njenega stečajja. Če upnik predlaga stečaj zapuščine brez dedičev, velja neizpodbitna pravna domneva, da je bil zapustnik insolventen. Upnik, ki je aktiven, ima torej možnost doseči poplačilo svojih terjatev izključno v postopku stečajja zapuščine. Če stečajja zapuščine ne sproži v zakonsko določenem roku, njegova terjatev ugasne in Republika Slovenija, ki postane lastnica zapuščine brez dedičev, ne odgovarja za dolgove zapustnikov, torej ne nosi bremena poplačila zapustnikovih upnikov.

K 12. členu:

Na pobudo Delovne skupine za izboljšanje poslovnega procesa v zapuščinskih postopkih, ki je bila imenovana pri Vrhovnem sodišču Republike Slovenije, so predlagane spremembe drugega odstavka 155. člena, ki ureja ravnanje sodišča v zvezi s hrambo oporoke. Za hrambo ni potrebna sodnikova odredba, oporoke se hrani v zapečateni ovojnici in ne ovitku.

K 13. členu:

V 180. členu je določeno, da se smrtovnica sestavi na podlagi podatkov, ki jih dajo pokojnikovi sorodniki, osebe, s katerimi je pokojnik živel, in druge osebe, ki lahko dajo podatke, ki se vpisujejo v smrtovnico.

Glede na to, da ima matičar dostop do podatkov v določenih evidencah, je smiselno, da smrtovnico sestavi tako, da upošteva tudi podatke, ki izhajajo iz teh evidenc. Predlagano je, da matičar sestavi smrtovnico na podlagi naslednjih podatkov:

- podatkov iz matičnega registra in centralnega registra prebivalcev,
- podatkov iz centralne zbirke podatkov o pravicah iz javnih sredstev in
- podatkov, ki mu jih posredujejo družinski člani zapustnika ali tisti, s katerimi je zapustnik živel.

Poleg tega je predlagano, da – če je bila matičarju v postopku sestave smrtovnice izročena oporoka, potrdilo o njeni hrambi ali podatek o njenem obstoju – smrtovnici priloži tudi to listino oziroma v smrtovnici zapiše dejstvo o njenem obstoju.

K 14. členu:

Predlagana je dopolnitev 182. člena ZD, ki določa, katere podatke vsebuje smrtovnica. Smiselno je, da matičar v smrtovnico vpiše tudi podatke iz evidenc, ki jih vodijo upravne enote, s čimer se zagotovi učinkovitejši tek zapuščinskega postopka.

Tako je predlagano, da se v smrtovnico napišejo naslednji dodatni podatki: EMŠO pokojnika, EMŠO zakonca, otrok in posvojencev. Glede na predlagan 4.a člen (2. člen predloga zakona) se bodo morali v smrtovnico vpisati tudi navedeni podatki za zunajzakonska partnerja, partnerja iz registrirane ali neregistrirane istospolne partnerske skupnosti, če je pokojnik živel v kateri izmed navedenih skupnosti. Poleg tega je predlagano, da se v primeru, če je znano, da je pokojnik napravil oporoko in ta ni bila predložena matičarju, v smrtovnici navedejo tudi datum ali časovno obdobje, v katerem je bila oporoka sestavljena, oblika, v kateri je bila sestavljena, oseba, ki je sestavila oporoko, osebe, ki so oporočni dediči, in oseba, pri kateri je oporoka shranjena, ali kraj, kjer se oporoka nahaja. V smrtovnico pa se bodo v skladu s predlogom vpisali tudi podatki iz evidence registriranih vozil in evidence o izdanih orožnih listinah.

K 15. členu:

Predlagano je, da matičar v smrtovnici navede podatek, ali je zapustnik pred smrtjo prejemal pomoč v skladu s predpisi o socialnem varstvu, kdo je bil izplačevalec te pomoči (občina ali Republika Slovenija) in skupni znesek pomoči. Sodišča do teh podatkov namreč nimajo neposrednega dostopa, upravne enote pa imajo vpogled v podatke o socialnih transferjih.

K 16. členu:

Sprememba je potrebna, ker so se v Republiki Sloveniji s 1. januarjem 2007 kot zakonito plačilno sredstvo začeli uporabljati bankovci in kovanci, ki se glasijo na euro.⁵⁹ Znesek je določen v višini denarne terjatve iz 443. člena ZPP.

K 17. členu:

Pogodba o delovanju Evropske unije⁶⁰ v 288. členu določa, da so uredbe akti splošne veljave, ki imajo v celoti zavezujočo naravo in se neposredno uporabljajo v vseh državah članicah Evropske unije. Ne glede na njihovo neposredno uporabo je treba v določenih primerih notranjo zakonodajo države članice dopolniti, ker se sicer uredbe ne bi mogle izvajati. Kot je razvidno iz nadaljevanja te obrazložitve, tudi Uredba (EU) št. 650/2012 mestoma napotuje na dopolnitev svoje ureditve v nacionalnem pravu.

Predlagatelj meni, da je zaradi preglednosti, ki je namenjena tako pristojnim organom odločanja kot tudi strankam v primerih, ko bo šlo za zadevo po Uredbi (EU) št. 650/2012, primerno, da se določbe nacionalnega prava, ki so potrebne za učinkovito izvajanje uredbe, uredijo na enem mestu – v sklopu novega poglavja v ZD.

K 227.a členu:

⁵⁹ Zakon o uvedbi eura (ZUE), Uradni list RS, št. 114/06.

⁶⁰ OJ C 306, 17. 12. 2007, str. 1–271.

V členu je določeno, da se za odločanje v zadevah po Uredbi (EU) št. 650/2012 uporabljajo določbe (celotnega) ZD, če ni v Uredbi (EU) št. 650/2012 ali tem poglavju določeno drugače.

Sodišče, pristojno v skladu z Uredbo (EU) št. 650/2012, bo odločalo v zapuščinskem postopku tako glede premoženja kot tudi nepremičnega premoženja zapustnika, ne glede na to, kje se nahaja. Če bo tako podana pristojnost sodišča Republike Slovenije po Uredbi (EU) št. 650/2012, se bodo glede mednarodne pristojnosti uporabljale določbe Uredbe (EU) št. 650/2012.

Uredba (EU) št. 650/2012 določa pravila o mednarodni pristojnosti sodišč (4.–11. člen) v državah članicah v civilnih in nepravdnih postopkih na podlagi koncepta poenotenega dedovanja in osebne okoliščine običajnega prebivališča zapustnika ob smrti kot najprimernejše okoliščine za določitev pristojnosti. Pojma običajno prebivališče zapustnika ob smrti ne opredeljuje. Glede na besedilo uvodnih določb (23. in 24. točka) bo moral organ, ki bo odločal o dedovanju, oceniti naslednje: vse okoliščine zapustnikovega življenja v letih pred njegovo smrtjo in ob njegovi smrti ter vsa pomembna dejstva, zlasti kako dolgo in kako pogosto je zapustnik bival v zadevni državi, pod katerimi pogoji in zakaj je tam bival. Običajno prebivališče bo moralo izkazovati posebno tesno in trdno povezavo z zadevno državo (težave z določanjem običajnega prebivališča se bodo lahko pojavljale na primer pri sezonskih delavcih, osebah, ki imajo počitniške nepremičnine v tujini, osebah, ki so na študiju v tujini, in delovnih migrantih). Določitev običajnega prebivališča je dejansko vprašanje, ki ga bo moralo sodišče rešiti upoštevajoč več meril, ki so primeroma naštetja zgoraj. Bistveno je, da se ugotovi, kje je imel zapustnik dejansko središče življenjskih interesov. Glede pojma običajno prebivališče Uredba (EU) št. 650/2012 ne napotuje na pravo držav članic, zato je pri razlagi pojma treba izhajati iz avtonomne opredelitve, ki jo določbi daje pravo EU.

Kljub temu, da Uredba (EU) št. 650/2012 kot splošni kriterij za določitev pristojnosti za odločanje o dedovanju čezmejnega premoženja vzpostavlja »običajno prebivališče, ki ga je imel zapustnik ob smrti«, predlagatelj meni, da poseg v določitev krajevne pristojnosti, kot jo določa 177. člen ZD, ni potreben. Pojem običajnega prebivališča po pravu Republike Slovenije običajno sovпада s stalnim prebivališčem, kot je določen v Zakonu o prijavi prebivališča.⁶¹ V takem primeru bo po prvem odstavku 177. člena ZD za zapuščinsko obravnavo krajevno pristojno tisto stvarno pristojno (torej okrajno) sodišče, na katerega območju je imel zapustnik ob smrti stalno prebivališče. Če v konkretnem primeru stalno prebivališče ne bo sovpadalo z »običajnim« prebivališčem, se pristojnost lahko določi ob uporabi ostalih določb 177. člena ZD. Na enak način, torej po drugem do četrtem odstavku 177. člena ZD se bo določila krajevna pristojnost tudi, če bo po Uredbi (EU) št. 650/2012 sodišče Republike Slovenije pristojno v primeru, če zapustnik ob smrti ni imel običajnega prebivališča v naši državi po 10. členu Uredbe (EU) št. 650/2012 – subsidiarna pristojnost⁶² ali po 11. členu Uredbe (EU) št. 650/2012 – *forum neccessitatis*⁶³).

⁶¹ Uradni list RS, št. 59/06 – uradno prečiščeno besedilo in 111/07.

⁶² 10. člen Uredbe (EU) št. 650/2012 določa:

»1. Če zapustnik ob smrti nima običajnega prebivališča v državi članici, so za odločanje o celotnem dedovanju vseeno pristojna sodišča države članice, v kateri je zapuščina, če:

(a) je bil zapustnik ob smrti državljan te države članice ali, če tega ni,

(b) je imel zapustnik prejšnje običajno prebivališče v navedeni državi članici, pod pogojem, da od spremembe običajnega prebivališča do začetka postopka pred sodiščem ni preteklo več kot pet let.

2. Če ni pristojno nobeno sodišče v državi članici v skladu z odstavkom 1, so sodišča države članice, v kateri se nahaja zapuščina, vseeno pristojna za odločanje o tem premoženju.«

⁶³ 11. člen Uredbi (EU) št. 650/2012 določa:

»Če ni pristojno nobeno sodišče države članice v skladu z drugimi določbami te uredbe, lahko sodišča države članice izjemoma odločajo o dedovanju, če v tretji državi, s katero je zadeva tesno povezana, postopka ni mogoče začeti ali izvesti v razumnih okvirih ali če postopek tam ni mogoč. Zadeva mora biti v zadostni meri povezana z državo članico, v kateri je sodišče, ki je začelo postopek.«

Sodišče bo zapuščinski postopek vodilo po določbah drugega dela zakona (postopek v dednih zadevah) in ob uporabi določb prvega dela zakona (dedno pravo), seveda upošteva določbe Uredbe (EU) št. 650/2012, ki so neposredno uporabljive in prevladajo nad določbami nacionalnega prava.

K 227.b členu:

Evropsko potrdilo o dedovanju je na področju mednarodnega dedovanja novost. Predvideno je kot standardni obrazec, ki predstavlja dokaz o statusu dediča, volilnojemnika z neposrednimi pravicami v dedni zadevi, izvršitelja oporoke ali upravitelja zapuščine v vseh državah članicah. Vzpostavlja izpodbojno domnevo, da je vsebina listine resnična. Potrdilo samo ne predstavlja izvršilnega naslova, predpostavlja pa se, da odraža elemente, ki so bili ugotovljeni po pravu, ki se uporablja za dedovanje, ali po katerem koli drugem pravu, ki se uporablja za posamezne elemente, kot je materialna veljavnost razpolaganja za primer smrti. Postopek za pridobitev potrdila je določen v 65.–68. členu Uredbe (EU) št. 650/2012. Na podlagi 62. člena Uredbe (EU) št. 650/2012 je uporaba potrdila neobvezna in ne nadomešča nacionalnih potrdil.

V skladu z Uredbo (EU) št. 650/2012 potrdilo izdaja organ, ki je vodil zapuščinski postopek, saj se uporabijo določbe o pristojnosti za odločanje o celotnem dedovanju (64. člen Uredbe (EU) št. 650/2012). Glede na navedeno je predlagana določba, da se v Republiki Sloveniji zahteva za izdajo evropskega potrdila o dedovanju vloži pri zapuščinskem sodišču (torej tistem sodišču, ki je odločalo v konkretni zapuščinski zadevi), ki o zahtevi tudi odloči.

Zahteva za izdajo evropskega potrdila o dedovanju se vloži na posebnem obrazcu, ki ga določa Izvedbena uredba Komisije (EU) št. 1329/2014 z dne 9. decembra 2014 o obrazcih iz Uredbe (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju⁶⁴ (v nadaljnjem besedilu: Izvedbena uredba). Evropsko potrdilo o dedovanju se obvezno izda na obrazcu, ki ga določa Izvedbena uredba. V skladu s 1. odstavkom 67. člena Uredbe (EU) št. 650/2012 sodišče po postopku iz tega poglavja uredbe nemudoma (ko so elementi, ki jih je treba potrditi, ugotovljeni po pravu, ki se uporablja za dedovanje, ali po katerem koli drugem pravu, ki se uporablja za posamezne elemente) izda potrdilo, pri čemer mora to storiti z uporabo obrazca, sprejetega po svetovalnem postopku iz člena 81(2) – torej z uporabo obrazca, ki se uporabi kot dokazilo o odločbi v dedni zadevi iz člena 46(3)(b) Uredbe (EU) št. 650/2012 in je določen v Prilogi 1 kot obrazec Izvedbene uredbe. Po 70. členu Uredbe (EU) št. 650/2012 sodišče hrani izvornik potrdila, posilcu in kateri koli drugi osebi, ki izkaže upravičeni interes, pa izda eno ali več overjenih kopij. Za namene členov 71(3) in 73(2) mora sodišče hraniti seznam oseb, ki so jim bile izdane overjene kopije.

Če pogoji za izdajo evropskega potrdila o dedovanju ne bodo izpolnjeni (glej 1. odstavek 71. člena Uredbe (EU) št. 650/2012), bo sodišče v skladu z določbami ZD o tem odločilo s sklepom.

K 227.c členu:

Po 71. členu Uredbe (EU) št. 650/2012 je dana možnost strankam, da zahtevajo popravek, spremembo ali razveljavitev⁶⁵ evropskega potrdila o dedovanju. 71. člen Uredbe (EU)

⁶⁴ UL L št. 359/30, z dne 16. 12. 2014, dostopen na spletni strani:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014R1329&from=SL>.

⁶⁵ V slovenskem prevodu Uredbe (EU) št. 650/2012 se sicer uporablja pojem »preklic«, vendar predlagatelj ocenjuje, da tak prevod glede na veljavno slovensko ureditev ni ustrezen in da je ustrežnejša uporaba pojma »razveljavitev«.

št. 650/2012 določa, da organ izdajatelj na zahtevo vsake osebe, ki izkaže pravni interes, ali če to omogoča nacionalno pravo, po uradni dolžnosti spremeni ali razveljavi potrdilo, če je bilo ugotovljeno, da potrdilo ali posamezni elementi potrdila niso točni. Organ izdajatelj o popravku, spremembi ali razveljavitvi potrdila nemudoma obvesti vse osebe, ki so jim bile izdane overjene kopije potrdila.

O zahtevi za popravek, spremembo ali razveljavitve evropskega potrdila o dedovanju po Uredbi (EU) št. 650/2012 odloči »organ izdajatelj«, ki je v Republiki Sloveniji zapuščinsko sodišče, kar zaradi jasnosti določa predlagana določba.

K 227.č členu:

V nacionalnem predpisu je treba določiti tudi pristojnost in nekatera pravila postopka za odločanje o pravnih sredstvih, ki so na voljo strankam v skladu z določbami Uredbe (EU) št. 650/2012.

Po 72. členu Uredbe (EU) št. 650/2012 lahko vsakdo, ki je upravičen, da zaprosi za evropsko potrdilo o dedovanju, izpodbija odločbe, ki jih organ izdajatelj sprejme v skladu s 67. členom Uredbe (EU) št. 650/2012 (odločba, s katero se izda ali zavrne izdaja evropskega potrdila o dedovanju). Poleg tega lahko vsakdo, ki izkaže upravičen interes, izpodbija odločbe, ki jih organ izdajatelj sprejme v skladu z 71. členom Uredbe (EU) št. 650/2012 (popravek, sprememba ali razveljavitve evropskega potrdila o dedovanju).

Pravno sredstvo izpodbijanja se vložijo pri sodnem organu v državi članici organa, ki izda potrdilo, v skladu z njenim nacionalnim pravom. Če se v postopku izpodbijanja iz prvega odstavka ugotovi, da izdano potrdilo ni točno, pristojni sodni organ spremeni ali prekliče potrdilo ali poskrbi, da organ izdajatelj potrdilo popravi, spremeni ali prekliče. Če se v postopku izpodbijanja iz prvega odstavka ugotovi, da zavrnitev izdaje potrdila ni bila upravičena, pristojni sodni organ izda potrdilo ali poskrbi, da organ izdajatelj ponovno preuči primer in o njem na novo odloča.

V skladu s takšno ureditvijo v 72. členu Uredbe (EU) št. 650/2012 je v 227.č členu predloga zakona predlagano, da lahko upravičene osebe (te določa Uredba (EU) št. 650/2012 v 72. členu) zoper sklep, s katerim sodišče odloči o zahtevi za izdajo evropskega potrdila o dedovanju v skladu s 67. členom Uredbe (EU) št. 650/2012, zoper sklep o popravku evropskega potrdila o dedovanju, o spremembi evropskega potrdila o dedovanju in o razveljavitvi evropskega potrdila o dedovanju po 71. členu Uredbe (EU) št. 650/2012 vložijo pritožbo pri zapuščinskem sodišču v 30 dneh od vročitve sklepa, zoper katerega vlagajo pravno sredstvo. Sodišče bo s pritožbo postopalo po 173. členu ZD, saj v tem poglavju glede postopanja s pritožbo ni predvidena drugačna ureditev. Je pa predlagano, da pritožba ne zadrži izvršitve, saj po pravilu iz 172. člena ZD velja, da pritožba zadrži izvršitev, če sodišče ne odloči drugače. Glede na to, da 73. člen uredbe določa primere, ko organ izdajatelj ali sodišče (v Republiki Sloveniji zapuščinsko sodišče) na zahtevo upravičenca začasno odloži učinke potrdila do odločitve o pravnem sredstvu po 72. členu Uredbe (EU) št. 650/2012, je takšna določba v slovenski ureditvi po mnenju predlagatelja potrebna.

K 227.d členu:

Kot že navedeno v obrazložitvi k prejšnjemu členu, Uredba (EU) št. 650/2012 v prvem odstavku 73. člena določa, da lahko učinke potrdila začasno odloži organ izdajatelj na zahtevo osebe, ki izkaže pravni interes, dokler se potrdilo v skladu z 71. členom ne spremeni ali razveljavi, ali sodni organ na vlogo osebe, upravičene izpodbijati odločitev, ki jo organ izdajatelj sprejme v

skladu z 72. členom Uredbe (EU) št. 650/2012, dokler ni razsojeno o izpodbijani odločitvi. Pristojni organ je organ izdajatelj potrdila, torej v Republiki Sloveniji zapuščinsko sodišče.

Tako je v skladu z navedeno ureditvijo v prvem odstavku predlagano, da o zahtevi za začasen odlog učinkov evropskega potrdila o dedovanju iz 73. člena Uredbe (EU) št. 650/2012 odloči zapuščinsko sodišče.

72. člen Uredbe (EU) št. 650/2012 v drugem stavku prvega odstavka določa, da lahko odločbe, ki jih izdajatelj sprejme v skladu z (a) točko prvega odstavka 73. člena, izpodbija vsakdo, ki izkaže upravičen interes. Torej lahko oseba, ki je zahtevala začasno odložitve učinkovanja evropskega potrdila o dedovanju, a zahtevi sodišče ni ugodilo, vložiti pravno sredstvo na pristojno sodišče. V skladu s tretjim stavkom prvega odstavka 72. člena Uredbe (EU) št. 650/2012, ki določa, da se pravno sredstvo izpodbijanja vložiti pri sodnem organu v državi članici organa, ki izda evropsko potrdilo o dedovanju, v skladu z njenim nacionalnim pravom, je v drugem odstavku 227.d člena predloga zakona predlagano, da lahko zoper sklep, s katerim sodišče odloči o zahtevi za začasen odlog po prvem odstavku, upravičene osebe iz 72. člena Uredbe (EU) št. 650/2012 vložijo pritožbo pri zapuščinskem sodišču. Glede na to, da se v skladu z drugim stavkom drugega odstavka 73. člena Uredbe (EU) št. 650/2012 v času, ko so učinki potrdila odloženi, ne smejo izdati nobene nove kopije, je v četrtem odstavku predlagano, da pritožba ne zadrži izvršitve. Tudi za vložitev te pritožbe je predlagan 30-dnevni rok od vročitve.

K 227.e členu:

Po 69. členu (peti odstavek) Uredbe (EU) št. 650/2012 je evropsko potrdilo o dedovanju veljavna listina za vpis zapuščine v ustrezen register države članice. Brez poseganja v predpise, ki urejajo vodenje in vpise v posamezne »registre« (zemljiška knjiga, sodni register, evidenca motornih vozil, evidenca plovil), ki po slovenski ureditvi poznajo vpis pravice na podlagi sklepa pristojnega sodišča o dedovanju, je v izogib morebitnim nejasnostim zaradi nepoznavanja ureditve, ki velja v Uredbi (EU) št. 650/2012, predlagano, da ima to potrdilo v postopkih vpisa pravice v ustrezen »register« Republike Slovenije lastnost sklepa o dedovanju. Vpis v ustrezen register pa se ne opravi po uradni dolžnosti, temveč na zahtevo stranke.

V skladu z uvodnimi določbami Uredbe (EU) št. 650/2012 (18. in 19. točka) bi bilo treba s področja njene uporabe izključiti zahtevo za vpis pravice na nepremičnini, zakonske pogoje za to, način vpisa pravice in organe, ki so pristojni za preverjanje, ali so izpolnjene zahteve in ali je predložena vsa dokumentacija in ali je le-ta zadostna oziroma vsebuje vse potrebne informacije, ter učinek vpisa pravice v register. Zato se za vpis na podlagi evropskega potrdila o dedovanju uporablja Zakon o zemljiški knjigi⁶⁶ (ZZK-1). Vknjižba pravice na podlagi evropskega potrdila o dedovanju ima publicitetni učinek, torej postane pravica javno znana. Pravica ob vpisu v zemljiško knjigo namreč že obstaja, saj je nastala s trenutkom zapustnikove smrti.

Potrdilo je podlaga za vpis v zemljiško knjigo. Da ne bi prihajalo do podvajanja listin, bi morali organi, pristojni za vpis, priznati listine, ki jih sestavijo pristojni organi v drugi državi članici. Tako bo evropsko potrdilo o dedovanju v skladu z Uredbo (EU) št. 650/2012 veljavna listina za vpis zapuščine v register države članice (peti odstavek 69. člena Uredbe (EU) št. 650/2012). Ali taka ureditev pomeni, da bo v primeru, ko bo tuj organ sestavil evropsko potrdilo o dedovanju, to veljavna listina za vpis stvarne pravice v zemljiško knjigo v Sloveniji? Pristojni organi za vpis stvarnih pravic v registre bi morali kot veljavno listino za vpis v register priznati evropsko potrdilo o dedovanju, ki ga je sestavil organ v drugi državi članici (18. točka uvodnih določb). Če potrdilo ne bo vsebovalo vseh podatkov, potrebnih za vpis v register, bo lahko pristojni organ v državi

⁶⁶ Uradni list RS, št. 33/95, 50/02 – odl. US in 58/03.

članici registra zaprosil za dodatne podatke ali listine, ki se po pravu te države članice zahtevajo za vpis stvarnih pravic. Organ, ki bo izdajatelj evropskega potrdila o dedovanju, bo moral na podlagi Uredbe (EU) št. 650/2012 upoštevati obličnosti, ki so potrebne za vpis v register nepremičnin v državi članici, v kateri je register.

V skladu z uvodnimi določbami (19. točka) so učinki vpisa izključeni s področja uporabe Uredbe (EU) št. 650/2012. Pravo države članice, v kateri se vodi register, bo določilo, ali ima vpis deklaratorni ali konstitutivni učinek.⁶⁷

K 227.f členu:

Uredba (EU) št. 650/2012 je bila sprejeta tudi z namenom, da se v drugi državi članici Evropske unije upravičencem omogoči uživanje pravic, ki so nanje prešle z dedovanjem. Če pravo države članice registra, v katerega se vpisuje stvarna pravica, ne pozna stvarne pravice, predlagane za vpis po pravu, ki se uporablja za dedovanje, Uredba (EU) št. 650/2012 predvideva prilagoditev »neznanih« stvarnih pravic (31. člen). Vendar pa Uredba (EU) št. 650/2012 ne daje odgovora na vprašanje, kdaj se šteje, da je stvarna pravica neznan. V 15. točki uvodnih določb je določeno, da državi članici ni treba priznati stvarne pravice na premoženju na njenem ozemlju, če njeno pravo take pravice ne pozna. Nasprotno pa v naslednji točki predvideva obveznost prilagoditve neznanne stvarne pravice najbolj enakovredni pravici po domačem pravu. Iz tega sledi, da države članice ne bi smele zavrniti vpisa po nacionalnem pravu nepoznane pravice. Pri tem je treba upoštevati namene in interese določene stvarne pravice ter z njo povezane učinke, za kar je potrebno poznavanje tujega prava. Sodišča držav članic in drugi organi imajo za pridobitev informacij o pravnih ureditvah v drugih državah članicah na voljo podatke z Evropske pravosodne mreže v civilnih in gospodarskih zadevah, ki deluje v okviru Evropske komisije, in v Pravosodnem atlasu oziroma na evropskem portalu e-pravosodje, kamor bodo vsebine z navedenih spletišč prenesene v kratkem.

S področja uporabe Uredbe (EU) št. 650/2012 so izključeni narava pravic in vpis pravic na nepremičnini ali premičnini v register, vključno s pravnimi zahtevami za vpis in učinek vpisa. Zato se zakonski pogoji in način vpisa stvarne pravice ter organi, ki so pristojni, da preverijo, ali so izpolnjene vse zahteve in ali je predložena dokumentacija zadostna oziroma ali vsebuje vse potrebne informacije, določajo po pravu države članice, v kateri se vodi register (za nepremičnine *lex rei sitae*).

Če bo treba po 31. členu Uredbe (EU) št. 650/2012 v Republiki Sloveniji odločiti o prilagoditvi stvarne pravice, bo v skladu s predlagano ureditvijo o tem na predlog osebe, ki uveljavlja takšno stvarno pravico, ki je pravo Republike Slovenije ne pozna, v nepravdnem postopku odločilo okrajno sodišče, na območju katerega se nahajajo predmet zapuščine ali večina predmetov zapuščine, glede katerih se uveljavlja takšna stvarna pravica.

Sklep o prilagoditvi stvarnih pravic pa bo skupaj z evropskim potrdilom o dedovanju, ki ima po predlogu tega zakona v postopkih vpisa v ustrezne registre lastnost sklepa o dedovanju, podlaga za vpis stvarnih pravic v zemljiško knjigo ali drugo evidenco ali register.

K 227.g členu:

19. člen Uredbe (EU) št. 650/2012 določa, da se lahko pri sodiščih države članice vloži zahteva začasne ukrepe, vključno z ukrepi zavarovanja, ki jih predvideva pravo te države članice, tudi če so po tej uredbi za odločanje o glavni stvari pristojna sodišča druge države članice.

⁶⁷ Dr. Tjaša Ivanc: Vpliv evropske uredbe o dedovanju na slovensko dedno pravo – nič novega ali leži kaj pod površino?, Pravna praksa, 2014, št. 9, str. 22.

V skladu z navedenim je predlagano, da v primeru, ko po Uredbi (EU) št. 650/2012 o dedovanju odloča pristojni organ druge države članice, o zahtevi za začasne ukrepe in zavarovanje zapuščine v Republiki Sloveniji iz 19. člena Uredbe (EU) št. 650/2012 odloči pristojno okrajno sodišče po določbah tega zakona ali zakona, ki ureja izvršbo in zavarovanje.

K 227.h členu:

Uredba (EU) št. 650/2012 v 43. členu določa, da so odločbe, javne listine in sodne poravnave, ki so bile izdane, sestavljene oziroma sklenjene v državi članici in izvršljive v tej državi, izvršljive tudi v drugi državi članici, če so bile na zahtevo zainteresirane stranke tam razglašene za izvršljive po postopku, ki ga ureja Uredba (EU) št. 650/2012 v členih od 45 do 58. Nadalje v 45. členu določa, da se zahteva za razglasitev izvršljivosti vloži pri sodišču ali pristojnem organu države članice izvršitve, v 46. členu pa določa še, da se za postopek vložitve zahteve uporablja pravo države članice, v kateri se zahteva izvršitev.

V skladu z 48. členom Uredbe (EU) št. 650/2012 se odločba razglasi za izvršljivo takoj po izpolnitvi formalnosti iz njenega 46. člena brez kakršnega koli preizkusa iz 40. člena (ta določa razloge za nepriznanje odločbe).

Uredba (EU) št. 650/2012 v 45. členu določa krajevno pristojnost za razglasitev izvršljivosti, in sicer se po njej krajevna pristojnost določi glede na stalno prebivališče stranke, zoper katero se zahteva izvršitev, ali glede na kraj izvršitve. V skladu s 44. členom Uredbe (EU) št. 650/2012 se za ugotavljanje, ali ima stranka stalno prebivališče v državi članici izvršitve, uporabi notranje pravo te države članice. Katero sodišče pa je v državi članici stvarno pristojno za odločanje o razglasitvi izvršljivosti, uredba prepušča ureditvi v nacionalnem pravu.

Določbe Uredbe (EU) št. 650/2012 v IV. poglavju o priznanju, izvršljivosti in izvrševanju odločb so oblikovane po vzoru določb Uredbe (EU) št. 44/2001. V državi izvršbe se razglasijo za izvršljive tuje sodne poravnave, javne listine in sodne odločbe, in sicer ne glede na njihovo poimenovanje, vključno s sodbo, sklepom, odredbo (tudi začasno odredbo), odločbo (ali Vollstreckungsbescheid) in odločitvijo o stroških, ki jo izda sodni uradnik. Za razglasitev izvršljivosti je stvarno pristojno sodišče, ki je navedeno v prilogi II k Uredbi (EU) št. 44/2001 (prvi odstavek 39. člena Uredbe (EU) št. 44/2001 v zvezi s prilogo II k Uredbi (EU) št. 44/2001). V Sloveniji so to okrožna sodišča, krajevna pristojnost pa se določi po prebivališču oziroma sedežu dolžnika ali po kraju oprave izvršbe. Glede na navedeno predlagatelj ocenjuje, da je tudi v primeru postopka razglasitve izvršljivosti po Uredbi (EU) št. 650/2012 primerno, da se zahteva vloži pri okrožnem sodišču v Republiki Sloveniji, ki o njej tudi odloči.

K 227.i členu:

Uredba (EU) št. 650/2012 v 50. členu določa, da lahko obe stranki zoper razglasitev izvršljivosti vložita pravno sredstvo. To se obravnava po kontradiktornem postopku. Pravno sredstvo je treba vložiti v roku 30 dni od vročitve oziroma v roku 60 dni, če stranka, zoper katero se zahteva izvršitev, nima stalnega prebivališča v državi članici, v kateri je bila razglašena izvršljivost (peti odstavek 50. člena Uredbe (EU) št. 650/2012).

V zvezi s tem se zdi primerna analogna uporaba ZMZPP, ki določa, da je proti sklepu o priznanju tuje sodne odločbe mogoče vložiti ugovor, za katerega je pristojno sodišče, ki je izdalo sklep o priznanju (torej okrožno sodišče) v senatu treh sodnikov (tretji in četrti odstavek 109. člena ZMZPP). Zato je v predlogu zakona določeno, da so za odločanje o pravnem sredstvu (ugovor zoper sklep o razglasitvi izvršljivosti tuje sodne odločbe) v Republiki Sloveniji

pristojna okrožna sodišča. Pri tem pa je treba dodati, da Uredba (EU) št. 650/2012 vsebuje daljše roke za vložitev pravnega sredstva (30 oziroma 60 dni), kot so določeni v slovenski zakonodaji. Zato velja, da se v primeru kolizije upošteva primat evropskega prava.

Glede na to, da je treba po tretjem odstavku 50. člena Uredbe (EU) št. 650/2012 pravno sredstvo (ugovor) obravnavati po kontradiktornem postopku, bo sodišče ugovor vročilo nasprotni stranki v odgovor. Ker Uredba (EU) št. 650/2012 ne določa roka za odgovor, je predlagano, da je rok za odgovor na ugovor 30 dni od vročitve ugovora in da naj po vzoru ZMZPP sodišče odloči po opravljenem naroku, če je odločitev o ugovoru odvisna od spornih dejstev.

K 227.j členu:

51. člen Uredbe (EU) št. 650/2012 določa, da se razsodba o pravnem sredstvu lahko izpodbija samo po postopku, ki ga je država članica sporočila Evropski komisiji v skladu z 78. členom Uredbe (EU) št. 650/2012 (notifikacija).

V notifikaciji k Uredbi (EU) št. 44/2001 je Slovenija izjavila, da je pravno sredstvo po 44. členu navedene uredbe možno vložiti na Vrhovno sodišče Republike Slovenije, pri čemer pa ni sporočila vrste pravnega sredstva. V zvezi z ureditvijo tega vprašanja po Uredbi (EU) št. 44/2001 iz sodne prakse slovenskih sodišč⁶⁸ in delno iz pravne teorije izhaja, da je »pravno sredstvo na Vrhovno sodišče Republike Slovenije« pritožba, ki se vložijo v roku 15 dni (tretji odstavek 31. člena ZNP). Vrhovno sodišče odloča o pritožbi na nejavni seji v senatu treh sodnikov (analogno 38. člen ZPP). Pritožba na sklep, s katerim sodišče odloči o pravnem sredstvu, se vložijo pri prvostopenjskem sodišču, to je okrožnem sodišču (342. člen ZPP), ki jo posreduje Vrhovnemu sodišču Republike Slovenije (345. člen ZPP). Pritožba se vroči nasprotnemu udeležencu, ki lahko nanjo odgovori v osmih dneh (četrti odstavek 31. člena ZNP).

Glede na to, da gre v primeru pravnega sredstva po 51. členu Uredbe (EU) št. 650/2012 za odločanje o podobnih zadevah kot v primeru pravnega sredstva po Uredbi (EU) št. 44/2001 oziroma po 109. členu ZMZPP, je tudi glede pravnega sredstva po Uredbi (EU) št. 650/2012 predlagano, da je v Republiki Sloveniji pravno sredstvo zoper sklep, s katerim odloči okrožno sodišče o ugovoru v postopku izvršitve tuje sodne odločbe, pritožba, o kateri odloča Vrhovno sodišče Republike Slovenije. Glede na to, da je rok 15 dni – ki sicer, kot opisano zgoraj, velja ob ustrezni uporabi določb slovenskega prava – v zadevah z mednarodnim elementom zelo kratek, je predlagan rok 30 dni, ki je po mnenju predlagatelja v teh zadevah ustrežnejši.

K 227.k členu:

Dedič, določen v sklepu o dedovanju, ki ga bo izdalo zapuščinsko sodišče v Republiki Sloveniji v zapuščinski zadevi, se bo lahko za uveljavljane pravic iz sklepa o dedovanju glede premoženja, ki je v drugi državi članici, odločil, ali za pridobitev evropskega potrdila o dedovanju ali za postopek priznanja ali razglasitve izvršljivosti sklepa o dedovanju v drugi državi, kjer se nahaja premoženje. Za primer, ko se bo odločil za postopek priznanja ali razglasitve izvršljivosti sklepa o dedovanju v drugi državi članici, bo po predlagani določbi potrdilo iz (b) točke tretjega odstavka 46. člena Uredbe (EU) št. 650/2012 izdalo zapuščinsko sodišče, torej sodišče, ki je izdalo sklep o dedovanju.

⁶⁸ Sklep VS RS Cpg 4/2006 z dne 13. 6. 2006; sklep VS RS Cp 10/2005 z dne 12. 10. 2005.

Čeprav to izhaja že iz določbe prvega odstavka 42.a člena Zakona o izvršbi in zavarovanju,⁶⁹ je v predlog zakona vključena tudi določba glede opisane pristojnosti, saj se s predlogom tega zakona v sklopu posebnega poglavja podrobneje ureja izvajanje (celotne) Uredbe (EU) št. 650/2012.

K 18. členu:

Predlagana določba je potrebna zaradi novih 142.a člena in 142.b člena iz 8. člena predloga zakona. Ker se del vsebine od 417. člena do 417.d člena iz Oddelka 5.12: Postopek stečaja zapuščine iz ZFPPIPP prenaša v ureditev ZD, je treba določbe v ZFPPIPP z določbo ZD razveljaviti.

K 19. členu:

Določen je splošen petnajstdnevni rok za uveljavitev zakona.

⁶⁹ Ta določa:

»Potrdilo o izvršljivosti odločbe oziroma javne listine na podlagi določb pravnega akta Evropske unije, ki se v Republiki Sloveniji uporablja neposredno, izda na zahtevo stranke organ, ki je odločal o terjatvi na prvi stopnji oziroma je sestavil javno listino.«.

IV. BESEDILO ČLENOV, KI SE SPREMINJAJO

ZAKON O DEDOVANJU

6. člen

Tudi državljani imajo v Republiki Sloveniji s pogojem, da se uporablja načelo vzajemnosti, enake dedne pravice kot državljani Republike Slovenije.

9. člen

Zapuščina brez dedičev postane lastnina Republike Slovenije.

10. člen

(1) Na podlagi zakona dedujejo po zapustniku njegovi potomci, njegovi posvojenci in njihovi potomci, njegov zakonec, njegovi starši, posvojitelj in njegovi sorodniki, njegovi bratje in sestre ter njihovi potomci in njegovi dedi in babice ter njihovi potomci.

(2) Kot zakonca dedujeta drug po drugem tudi moški in ženska, ki živita v dalj časa. trajajoči življenjski skupnosti in nista sklenila zakonske zveze, vendar le v primeru, če ni razlogov, iz katerih bi bila zakonska zveza med njima neveljavna.

(3) Te osebe dedujejo po dednih redih.

(4) Dediči bližnjega dednega reda izključujejo od dedovanja osebe bolj oddaljenega dednega reda.

128. člen

(1) Dedovanje premoženja osebe, ki je uživala pomoč v skladu s predpisi o socialnem varstvu, se omeji do višine vrednosti prejete pomoči. Ta omejitev se izvede tako, da postane del zapustnikovega premoženja, ki ustreza vrednosti prejete pomoči, lastnina Republike Slovenije, če se je pomoč financirala iz proračuna Republike Slovenije, oziroma lastnina občine, če se je pomoč financirala iz proračuna občine.

(2) Premoženje, ki postane lastnina Republike Slovenije ali občine, se s sklepom izroči pristojnemu organu Republike Slovenije oziroma pristojnemu organu občine.

(3) Ne glede na določbo prvega odstavka tega člena odloči sodišče, da dedujejo dediči vse zapustnikovo premoženje, če se ti obvežejo povrniti vrednost dane pomoči Republiki Sloveniji oziroma občini.

(4) Republika Slovenija oziroma občina, iz proračuna katere se je pomoč financirala, ima v zavarovanje svoje terjatve iz prejšnjega odstavka do celotnega poplačila zakonito zastavno pravico na stvareh, ki sodijo v zapuščino.

(5) Za pomoč v skladu s predpisi o socialnem varstvu se šteje vse, kar je zapustnik zaradi slabega premoženjskega stanja prejel na podlagi zakona ali splošnega akta občine v denarju ali v obliki oprostitve plačila.

129. člen

Republika Slovenija ali občina, iz proračuna katere se je financirala pomoč zapustniku v skladu s predpisi o socialnem varstvu, se lahko do konca zapuščinske obravnave odpove pravici do povračila te pomoči, če so zapustnikovi dediči njegov zakonec ali njegovi otroci, ki so sami potrebni pomoči.

130. člen

(1) Če ni znano, ali je kaj dedičev, pozove sodišče z oklicem tiste, ki mislijo, da imajo pravico do dediščine, naj se prijavijo sodišču.

(2) Če se po preteku enega leta od objave oklica ne zgasi noben dedič, se zapuščina razglasi za lastnino Republike Slovenije in izroči pristojnemu organu Republike Slovenije.

(3) Dedič, ki se zgasi potem, ko je bila zapuščina izročena pristojnemu organu Republike Slovenije, ima pravico zahtevati, da se mu izroči zapuščina oziroma pripadajoči delež v rokih iz 141. člena tega zakona.

(4) To pravico ima tudi dedič ob pogojih zakona o dedovanju kmetijskih gospodarstev.

137. člen

(1) Odpoved dedovanju, ki še ni uvedeno, nima pravnega učinka.

(2) Izjemoma se lahko potomec, ki sme samostojno razpolagati s svojimi pravicami, v sporazumu s prednikom odpove dediščini, ki bi mu šla po prednikovi smrti.

(3) Taka odpoved velja tudi za potomce tistega, ki se je odpovedal, če ni s sporazumom o odpovedi ali s poznejšim sporazumom določeno kaj drugega.

III. ODGOVORNOST DEDIČA ZA ZAPUSTNIKOVE DOLGOVE

155. člen

(1) Pri sodišču sestavljeno oporoko lahko pusti oporočitelj v hrambi pri sodišču, lahko pa zahteva, naj se mu izroči.

(2) Če pusti oporočitelj sodno oporoko v hrambi pri sodišču, odredi sodnik, da se da oporoka v poseben ovitek in zapečati, oporočitelju pa se na njegovo zahtevo izda potrdilo, da je bila oporoka sestavljena in da je bila izročena sodišču v hrambo.

(3) Oporoka se hrani pri sodišču ločeno od drugih spisov.

(4) Če oporočitelj zahteva, da se mu izroči sodna oporoka, mu sodnik izroči zapisnik o sestavitvi te oporoke, v posebnem zapisniku, ki ga podpiše oporočitelj, pa se ugotovi, da je bila oporoka sestavljena pri sodišču in izročena oporočitelju.

180. člen

(1) Smrtovnica se sestavi na podlagi podatkov, ki jih dajo pokojnikovi sorodniki, osebe, s katerimi je pokojnik živel in druge osebe, ki lahko dajo podatke, ki se vpisujejo v smrtovnico.

(2) Smrtovnica se sestavi tudi, če pokojnik ni zapustil nobenega premoženja.

182. člen

(1) V smrtovnico se vpišejo tile podatki:

1. Priimek in ime (tudi prejšnje priimke) pokojnika ter njegovega očeta, poklic, datum rojstva, in državljanstvo pokojnika, za umrlo poročeno žensko pa tudi njen deklinški priimek;
2. dan, mesec in leto ter kraj in, če je mogoče, ura smrti;
3. kraj, v katerem je imel pokojnik svoje stalno oziroma začasno prebivališče;
4. priimek in ime, datum rojstva, poklic ter stalno oziroma začasno prebivališče pokojnikovega zakonca ter zakonskih otrok in otrok rojenih zunaj zakona ter posvojencev;
5. priimek in ime, datum rojstva ter stalno oziroma začasno prebivališče drugih sorodnikov, ki bi bili lahko poklicani k dedovanju na podlagi zakona in oseb, ki so poklicane k dedovanju na podlagi oporoke;
6. približna vrednost pokojnikovega nepremičnega premoženja in posebej približna vrednost njegovega premičnega premoženja.

(2) V smrtovnici se, če je to mogoče, navede tudi kraj, kjer je premoženje, ki ga je pokojnik zapustil, ali je kaj premoženja, za katero so posebni predpisi glede posesti, hrambe in priglasiave, ali je kaj gotovine, vrednostnih papirjev, dragocenosti, hranilnih knjižic ali kakšnih drugih pomembnih listin, ali je pokojnik zapustil kaj terjatev ali dolgov in koliko, ali je zapustil pisno oporoko, pogodbo o dosmrtnem preživljanju, pogodbo o izročitvi in razdelitvi premoženja ali sporazum o odpovedi nevedenemu dedovanju in kje so, če je pokojnik napravil ustno oporoko pa priimek in ime ter poklic in prebivališče prič, pred katerimi jo je napravil.

(3) V smrtovnici je treba posebej navesti, ali se pričakuje rojstvo pokojnikovega otroka in ali imajo pokojnikovi otroci ali zakonec skrbnika.

(4) Če je pred zapustnikom umrl njegov zakonec ali kakšen njegov otrok ali kdo drug, ki bi bil lahko poklican k dedovanju, se v smrtovnici navedeta datum in kraj njihove smrti.

183. člen

Če matičar oziroma sodišče ob sestavi smrtovnice ugotovi, da je zapustnik užival pomoč v skladu s predpisi o socialnem varstvu, vpiše to v smrtovnico in obvesti o tem pristojni organ Republike Slovenije oziroma pristojni organ občine, iz proračuna katere se je pomoč financirala.

225. člen

(1) Kadar je za zapuščinsko obravnavo pristojen organ tuje države, izda sodišče v Republiki Sloveniji, na katerega območju je zapustnik umrl, po prejemu smrtovnice oklic, s katerim povabi vse osebe v Republiki Sloveniji, ki imajo kakšne zahtevke do zapuščine kot dediči, volilnojemniki ali upniki, naj v oklicnem roku, ki ne sme biti krajši kot 30 dni in ne daljši kot šest mesecev in ki teče od dneva objave oklica v Uradnem listu Republike Slovenije, priglasiyo svoje zahtevke, ker bo sicer premično premoženje iz zapuščine izročilo pristojnemu organu tuje države ali osebi, ki jo ta organ pooblasti za prevzem tega premoženja.

(2) Oklic se nabije na sodno desko sodišča in objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, po potrebi pa tudi na drug primeren način; en izvod oklica se pošlje najbližjemu diplomatsko-konzularnemu predstavniku ustrezne tuje države v Republiki Sloveniji.

(3) Ne izda se oklic, če vrednost zapuščine, brez odbitka dolgov, ne presega 200.000 tolarjev.

(4) Če se ne izda oklic, se zapuščina ne sme izročiti, dokler ne pretečejo trije meseci od dneva smrti tujega državljana.

ZAKON O FINANČNEM POSLOVANJU, POSTOPKIH ZARADI INSOLVENTNOSTI IN PRISILNEM PRENEHANJU

417. člen (stranke glavnega postopka stečaja zapuščine)

(1) Stranke glavnega postopka stečaja zapuščine so:

1. zapustnikov dedič oziroma dedinja (v nadaljnjem besedilu: dedič), razen če se je odpovedala dediščini,
2. upnik, ki je v rokih, določenih s tem zakonom, opravil dejanja za uveljavitev terjatve v postopku stečaja zapuščine, in
3. upnik, ki je zamudil roke za izvedbo dejanj za uveljavitev terjatve v postopku stečaja zapuščine, če je njegova terjatev priznana.

(2) Če je bila zapuščina prenesena na Republiko Slovenijo, je Republika Slovenija stranka glavnega postopka stečaja zapuščine in se zanjo smiselno uporabljajo pravila, ki se uporabljajo za zapustnikove dediče.

417.a člen (obvestitev Republike Slovenije o zapuščini brez dedičev)

(1) Preden zapuščinsko sodišče izda sklep po 219. členu ZD, obvesti Republiko Slovenijo o zapuščini brez dedičev.

(2) Obvestilo o zapuščini brez dedičev mora vsebovati:

1. podatke o zapustniku (osebno ime, datum rojstva, EMŠO, zadnje stalno in začasno prebivališče, datum smrti ali razglasitve za mrtvega),
2. opravilno številko zapuščinske zadeve,
3. podatke o premoženju, ki sestavlja zapuščino, in zapustnikovih obveznostih,
4. opozorilo, da bo zapuščina brez dedičev prešla na Republiko Slovenijo, če ta v treh mesecih od prejema obvestila ne bo vložila zahteve za prenos te zapuščine v stečajno maso zapuščine brez dediča.

417.b člen (zahteva za prenos zapuščine v stečajno maso zapuščine brez dedičev)

(1) Republika Slovenija lahko zahteva, da se zapuščina brez dedičev prenese v stečajno maso zapuščine brez dedičev, če v treh mesecih po prejemu obvestila o zapuščini brez dedičev:

1. prijavi to zahtevo v zapuščinskem postopku, in
2. vloži predlog za začetek stečaja zapuščine brez dedičev.

(2) Prijavi zahteve za prenos zapuščine v stečajno maso zapuščine brez dedičev mora Republika Slovenija priložiti potrdilo o vložitvi predloga za začetek stečaja zapuščine brez dedičev.

417.c člen (posebna pravila o postopku stečaja zapuščine brez dedičev)

(1) Predlog za začetek stečaja zapuščine brez dedičev lahko vloži samo Republika Slovenija. Vložiti ga mora v roku iz prvega odstavka 417.b člena tega zakona.

(2) Če Republika Slovenije predlaga začetek stečaja zapuščine brez dedičev, velja, da je bil zapustnik insolventen.

(3) Sklep, s katerim je sodišče odločilo o začetku stečaja zapuščine brez dedičev, sodišče posreduje zapuščinskemu sodišču, da prenese zapuščino v stečajno maso zapuščine brez dedičev in odpravek sklepa vroči tudi upravitelju, imenovanem v postopku stečaja zapuščine brez dedičev.

(4) Če vrednost unovčene stečajne mase po tretjem odstavku 418. člena tega zakona presega znesek stroškov iz prvega odstavka 233. člena tega zakona, ima Republika Slovenija pravico do vrnitve založenega zneska predujma po pravilih o plačilu stroškov stečajnega postopka.

417.d člen
(posledice začetka stečaja zapuščine brez dedičev)

Če je začet stečaj zapuščine brez dedičev:

1. ta zapuščina preide v stečajno maso, in velja da je ta posledica nastala z uvedbo dedovanja,
2. Republika Slovenija ne odgovarja za zapustnikove obveznosti,
3. lahko novi zakoniti ali oporočni dediči svoje pravice do preostanka stečajne mase po poplačilu upnikov uveljavijo v postopku stečaja zapuščine brez dedičev.